

EINDRAPPORT

B Bureau Bartels
ONDERZOEK | BELEIDSADVIES

Profilering timmerindustrie

IN OPDRACHT VAN

SSWT (Stichting Sociaal en
Werkgelegenheidsfonds
Timmerindustrie)

AUTEURS

Henk Tissing
Lindsay Reissaus
Pien Bakx

28 MAART 2024

Inhoud

1.	Inleiding	1
2.	Opleidingen timmerindustrie	4
3.	Bekendheid en imago	11
4.	Toeleiding en werving	23
5.	Keuze en oordeel opleiding	31
6.	Opleidings- en sectorrendement	38
7.	Samenvattende conclusies	42

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De sector Timmerindustrie telt 938 bedrijven waarbij ongeveer 13.791 werknemers werkzaam zijn (peildatum 1 oktober 2023). Hoewel de werkgelegenheidsontwikkeling – na een periode van gestage groei – op dit moment enigszins stagneert, is er voortdurend behoefte aan instroom van nieuwe medewerkers. Uit de recent uitgevoerde actualisatie van de sectoranalyse blijkt dat de sector in de periode tot 2028 voor de uitdaging staat om minstens 2.150 nieuwe medewerkers te werven, deels vanwege een uitbreidingsvraag en deels ter vervanging van werknemers die met pensioen gaan.¹

Het beroepsonderwijs vormt één van de sporen waarlangs nieuwe medewerkers beschikbaar komen voor de timmerindustrie. Bij de werving en opleiding van leerlingen spelen de regionale opleidingsbedrijven (voorheen regionale samenwerkingsverbanden) een belangrijke rol. Deze opleidingsbedrijven hebben namelijk onder meer als doel om de instroom en vakopleiding van gekwalificeerd personeel voor de sector te waarborgen. In samenspraak met de aangesloten werkgevers in de betreffende regio leiden de bedrijven BBL-leerlingen op. Ook vervullen de opleidingsbedrijven een rol in de gezamenlijke sectorpromotie, de werving en selectie van de leerlingen, de begeleiding van deze leerlingen en het verzorgen van aanvullende praktijkscholing. Het is de bedoeling om de leerlingen na hun opleiding door te laten stromen naar de bedrijven in de timmerindustrie (eventueel eerst als uitzendkracht vanuit het opleidingsbedrijf).²

Bij de sociale partners van de timmerindustrie leeft de vraag of de sector zichzelf wel goed profileert naar potentiële leerlingen en – in het verlengde hiervan – wel de juiste mensen opleidt. Om op deze vragen antwoord te geven heeft Bureau Bartels, in opdracht van de SSWT, eind 2023/begin 2024 een onderzoek naar de profilering van de timmerindustrie uitgevoerd. In dit rapport presenteren we de bevindingen.

1.2 Verantwoording aanpak

Voor het onderzoek is veldwerk verricht onder drie respondentgroepen, die we hieronder kort toelichten.

De eerste respondentgroep bestond uit coördinatoren van **regionale opleidingsbedrijven**. Van de negen regionale opleidingsbedrijven die activiteiten ontplooiën voor (onder andere) de timmerindustrie, hebben we acht in het onderzoek betrokken. Het negende opleidingsbedrijf, SPTM in Bergen op Zoom, maakt op dit moment een doorstart en is om die reden niet benaderd. Bij de

---

¹ Bureau Bartels, *Actualisatie sectoranalyse timmerindustrie*, 15 februari 2024.

² De opleidingsbedrijven kunnen ook een rol vervullen bij de zijinstroom in de timmerindustrie. Dit door werknemers uit andere sectoren om te scholen naar functies als houtskeletbouwer, montagemedewerker, machinaal houtbewerker/machine-operator en werkvoorbereider en ze vervolgens toe te leiden naar vacatures bij aangesloten werkgevers in de timmerindustrie. Dit 'spoor' laten we in dit onderzoek buiten beschouwing.

regionale opleidingsbedrijven hebben we niet alleen interviews afgenomen met de coördinatoren, maar ook cijfermatige gegevens opgevraagd over (de ontwikkeling van) het aantal BBL-leerlingen dat zij opleiden. Ook hebben zij ons op het spoor gebracht van de tweede respondentgroep, namelijk **docenten**. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen twee typen docenten, namelijk zowel vmbo-docenten als mbo-docenten.

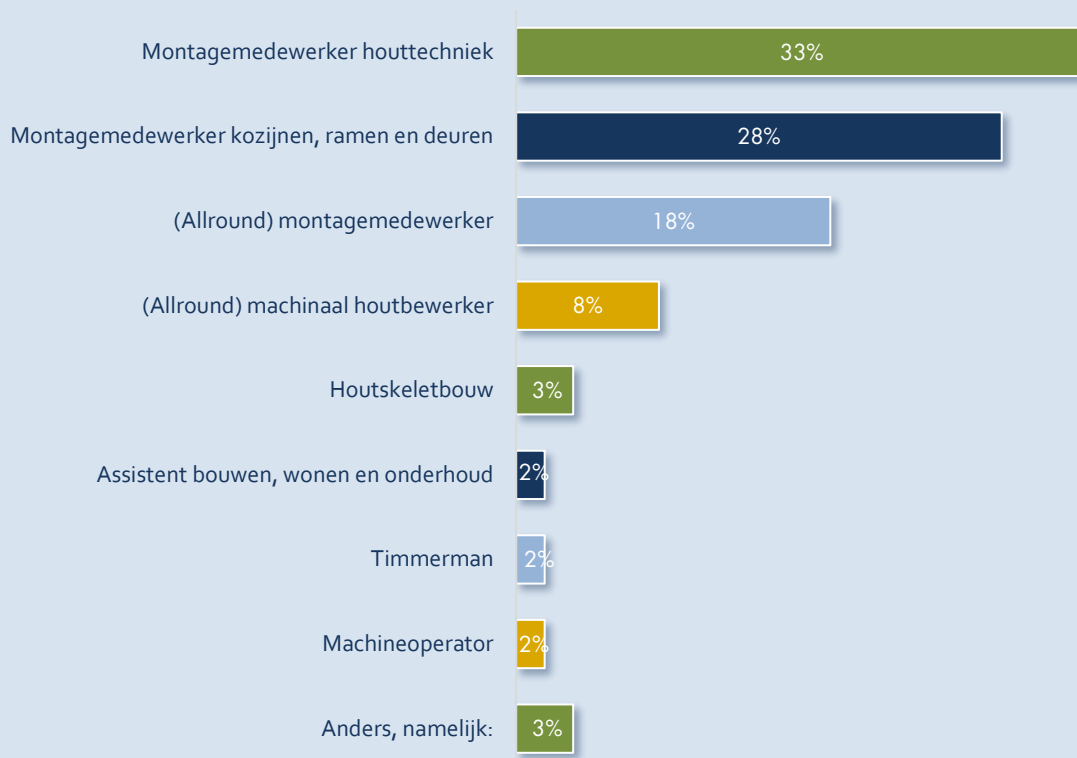
Bij het eerste type docenten gaat het om docenten van vmbo-leerlingen die gekozen hebben voor het profiel 'Bouwen, Wonen, Interieur' (BWI). Deze leerlingen vormen de belangrijkste bron voor doorstroom naar voor de timmerindustrie relevante mbo-opleidingen. In de telefonische interviews met deze docenten is onder meer nagegaan welke rol zij spelen in het keuzeproces voor een vervolgopleiding voor de timmerindustrie en in hoeverre de betreffende leerlingen een goed beeld hebben van deze vervolgopleidingen en het werken in de timmerindustrie. De mbo-docenten hebben dit laatste gezien vanuit hun perspectief als leerlingen de keuze voor een vervolgopleiding voor een relevante opleiding al gemaakt hebben en zich dus laten opleiden voor een baan in de timmerindustrie. Vanuit de regionale coördinatoren hebben we de namen en contactgegevens van 14 vmbo- en 7 mbo-docenten aangereikt gekregen. In totaal zijn **10 vmbo-docenten** en **6 mbo-docenten** geïnterviewd. De overige docenten zijn na meerdere pogingen niet (tijdig) bereikt.

De derde en laatste respondentgroep bestond uit **BBL-leerlingen** van voor de timmerindustrie relevante mbo-opleidingen. Het ging hierbij om eerste- en tweedejaars BBL-leerlingen die nog niet zolang geleden de keuze voor deze opleiding hebben gemaakt en de informatievoorziening over (opleidingen voor) de timmerindustrie en het keuzeproces dus nog goed op het netvlies hebben. De betreffende leerlingen hebben veelal via de regionale coördinatoren een uitnodiging gekregen om een digitale enquête in te vullen. Vanuit twee regionale opleidingsbedrijven zijn geen reacties op de digitale leerlingenenquête gekomen. We kunnen niet met zekerheid zeggen of de uitnodigingsmails daadwerkelijk naar de leerlingen zijn verzonden. Bij één regionaal opleidingsbedrijf, namelijk Technopark, hebben we op locatie een aantal leerlingen geïnterviewd.

In totaal hebben **61 leerlingen** geparticipeerd in het onderzoek, namelijk 32 eerstejaars BBL-leerlingen (die dit schooljaar ingestroomd zijn) en 29 tweedejaars BBL-leerlingen (die vorig schooljaar ingestroomd zijn). Zetten we dit af tegen de aangereikte gegevens over het totaal aantal eerste- en tweedejaars BBL-leerlingen van voor de timmerindustrie relevante opleidingen (zie tabel 2.4 in volgend hoofdstuk), dan is ongeveer 60% van alle leerlingen bereikt.

Aan de leerlingen hebben we gevraagd welke BBL-opleiding ze momenteel volgen. Op één na hebben alle leerlingen dit aangegeven (zie figuur 1.1.).

Figuur 1.1 Naam BBL-opleiding die geraadpleegde BBL-leerlingen volgen (N=60)

Uit bovenstaande figuur blijkt dat verreweg de meeste leerlingen een opleiding tot montage-medewerker volgen. Een mogelijke verklaring voor deze oververtegenwoordiging van deze opleiding kan gevonden worden in de positionering van de timmerindustrie bij een deel van de regionale opleidingsbedrijven, namelijk als onderdeel van de bouw. De opleiding machinaal houtbewerker volgt op afstand. Uit sommige antwoorden van leerlingen blijkt dat ze niet altijd de officiële benamingen van BBL-opleidingen hebben ingevuld. In het volgende hoofdstuk is weergegeven waaruit het aanbod van relevante opleidingen voor de timmerindustrie bestaat.

1.3 Leeswijzer

De opbouw van het rapport is verder als volgt. In het volgende hoofdstuk schetsen we een aantal kenmerken van de regionale opleidingsbedrijven en het aanbod van voor de timmerindustrie relevante mbo-opleidingen waarbij zij betrokken zijn. Daarnaast geven we inzicht in het aantal BBL-leerlingen dat op dit moment bezig is met een dergelijke opleiding en de ontwikkeling van de leerlingenaantallen. In hoofdstuk 3 bezien we de bekendheid en het imago van de timmerindustrie bij (potentiële) leerlingen die voor een opleiding en werk in de sector (zouden kunnen) kiezen. In hoofdstuk 4 staat de informatievoorziening en voorlichting over de opleidingen voor de timmerindustrie centraal. Vervolgens gaan we in hoofdstuk 5 in op het keuzeprocés en oordeel van leerlingen over hun huidige opleiding. In hoofdstuk 6 geven we indicaties over het opleidingsrendement (het aandeel leerlingen dat de eindstreep van de opleiding haalt) en het sectorrendement (de mate waarin gekwalificeerde leerlingen doorstromen naar de sector timmerindustrie). Tot slot vatten we de conclusies van het rapport in hoofdstuk 7 samen.

2. Opleidingen timmerindustrie

De timmerindustrie kent een structuur van regionale opleidingsbedrijven die een rol spelen bij de werving en opleiding van BBL-leerlingen en zo aangesloten bedrijven in de timmerindustrie – na afronding van hun opleiding – voorzien van nieuwe arbeidskrachten. In deze regionale opleidingsbedrijven werken bedrijven uit de timmerindustrie samen met aanwezige mbo-instellingen in de regio. In dit hoofdstuk schetsen we een aantal kenmerken van deze opleidingsbedrijven, waaronder de sectororiëntatie en positionering van de timmerindustrie bij deze opleidingsbedrijven. Ook geven we inzicht in de kenmerken van het opleidingsaanbod dat relevant is voor de timmerindustrie en de deelname aan de betreffende opleidingen. De navolgende uitkomsten zijn gebaseerd op deskresearch en aangereikte gegevens vanuit de coördinatoren van de regionale opleidingsbedrijven.

2.1 Kenmerken regionale opleidingsbedrijven

In deze paragraaf gaan we achtereenvolgens in op de sectororiëntatie van de regionale opleidingsbedrijven, de positie van de timmerindustrie daarbinnen en de wijze waarop de timmerindustrie geprofileerd wordt.

Sectororiëntatie

Binnen de onderzochte regionale opleidingsbedrijven zijn twee hoofdtypen te onderscheiden, namelijk regionale opleidingsbedrijven die zich uitsluitend op de timmerindustrie richten en regionale opleidingsbedrijven die een bredere sectororiëntatie hebben en dus ook andere sectoren dan de timmerindustrie 'bedienen'. In dit onderscheid ligt een deel van de verklaring voor de geheel uiteenlopende wijzen waarop de timmerindustrie geprofileerd wordt naar leerlingen en hun ouders.

In tabel 2.1 is weergegeven voor welke sectoren elk van de regionale opleidingsbedrijven activiteiten ontplooiën. Van de acht geraadpleegde opleidingsbedrijven richten alleen Technopark en SWV Hout zich uitsluitend op de timmerindustrie.

Tabel 2.1 Sectororiëntatie regionale opleidingsbedrijven

Reg. opleidingsbedrijf Sector	BosMti	Bm Gld. Oost*	Bm Rijssen*	Espeq	Revabo	RTC	SWV Hout	Techno- park
Timmerindustrie								
Meubelindustrie								
Interieurbouw								
Bouw								
Metselen								
Tegelzetten								
Schilder								
Installatietechniek								
Mech. techniek								

* Bm staat voor Bouwmensen.

De overige zes regionale opleidingsbedrijven hebben dus een veel bredere sectororiëntatie. Bij BosMti worden ook opleidingen verzorgd voor aanpalende, houtverwerkende sectoren, namelijk de meubelindustrie en de interieurbouw. Voor vier regionale opleidingsbedrijven – de beide Bouwmensen-organisaties, Espeq en Revabo – geldt dat deze vooral bouwgerelateerd zijn. Verderop blijkt dat de timmerindustrie bij deze organisaties als onderdeel van de bouwketen wordt geprofileerd. RTC heeft een geheel andere sectororiëntatie; die biedt naast opleidingen voor de timmerindustrie ook opleidingen voor de schildersbranche, technische installatiebranche en mechanische staaltechniek aan.

Positionering timmerindustrie bij regionale opleidingsbedrijven

In de regionale opleidingsbedrijven werkt het bedrijfsleven samen met het onderwijs. De positie van de timmerindustrie binnen deze samenwerking kan onder meer afgelezen worden van het aantal aangesloten werkgevers uit de sector op het totaal aantal aangesloten werkgevers. Dit overzicht is in onderstaande tabel weergegeven. Vanzelfsprekend geldt dat voor SWV Hout en Technopark alle aangesloten werkgevers tot de timmerindustrie behoren.

Tabel 2.2 Positie timmerindustrie bij regionale opleidingsbedrijven

Regionaal opleidingsbedrijf	Totaal aantal aangesloten werkgevers	Waarvan werkgevers timmerindustrie	
		Absoluut	Relatief
BosMti	187	46	25%
Bouwmensen GelderlandOost	116	18	16%
Bouwmensen Rijssen	90	28*	31%
Espeq	(Bijna) 700	30	4%
Revabo	109	35	32%
RTC	122	18	15%
SWV Hout	34	34	100%
Technopark	21	21	100%
Totaal	1.379	± 230	17%

* Dit aantal is iets vertekend, omdat hierin ook enkele bouwbedrijven met een timmerwerkplaats zijn opgenomen die niet onder de cao van de timmerindustrie vallen.

Bron: Opgave coördinatoren regionale opleidingsbedrijven

Bij de andere opleidingsbedrijven wisselt het aandeel sterk. Bij Revabo vertegenwoordigt de timmerindustrie ongeveer een derde van alle aangesloten werkgevers, bij Espeq gaat het om enkele procenten. Van alle bijna 1.400 aangesloten werkgevers is bijna één op de zes afkomstig uit de timmerindustrie. Laten we de beide regionale opleidingsbedrijven die volledig op deze sector gericht zijn buiten beschouwing dan daalt het aandeel van de timmerindustrie naar 13%.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat ongeveer 230 werkgevers uit de timmerindustrie aangesloten zijn bij de regionale opleidingsbedrijven. Relateren we dit aan het totaal aantal werkgevers die de cao Timmerindustrie toepassen (zie paragraaf 1.1), dan blijkt **slechts een kwart** van de sector **samen te werken met het onderwijs** door zich aan te sluiten bij het regionale opleidingsbedrijf in hun regio.

Profilering timmerindustrie

In de deskresearch zijn we nagegaan in hoeverre en op welke wijze de regionale opleidingsbedrijven op hun website de sector timmerindustrie profileren. Uit het navolgende blijkt dat op dit punt geen eenduidigheid bestaat. Dit geldt zelfs voor de beide regionale opleidingsbedrijven die uitsluitend voor

de timmerindustrie werken. Zo hanteert SWV Hout op haar website de termen 'houttechniek', 'houtbranche' en 'timmerindustrie'. In de presentatie van het opleidingsaanbod wordt bij elke opleiding de term 'houttechniek' gebruikt. Op de website van Technopark wordt uitsluitend de term 'timmerindustrie' gebruikt. Bij de opleidingen zelf worden uitsluitend de benamingen van de verschillende beroepen gehanteerd waartoe wordt opgeleid ('Houtskeletbouwer', 'Montagemedewerker', 'Machine operator' en 'Werkvoorbereider') zonder een verwijzing naar de sector. In de volgende paragraaf zal blijken dat beide regionale opleidingsbedrijven voor elk mbo-niveau een opleiding voor de timmerindustrie aanbieden.

Bij de zes regionale opleidingsbedrijven met een bredere sectororiëntatie wordt de timmerindustrie in heel verschillende mate en op uiteenlopende wijzen geprofileerd. Bij vier van de zes regionale opleidingsbedrijven komt de timmerindustrie er bekaaid af in de profilering: de timmerindustrie wordt niet of nauwelijks genoemd, laat staan omschreven. Wat dit betreft kan in de profilering gesproken worden van 'branchevervaging': het fundamentele verschil tussen de bouw (werken op de bouwplaats) en de timmerindustrie (voornamelijk industrieel productieproces, werken in een fabriek/werkplaats, daarnaast ook montage op de bouwplaats) komt nauwelijks aan bod. Als al aandacht aan de timmerindustrie wordt besteed door deze regionale opleidingsbedrijven dan wordt de sector gepresenteerd als onderdeel van de bouw.

Zo geeft de naam Bouwmensen al blijk van een op de bouwsector gevestigde focus. Op zowel de hoofdpagina van Bouwmensen als de pagina's voor Bouwmensen GelderlandOost en Bouwmensen Rijssen gaat het over de bouw(sector). Slechts één keer wordt in een lopende tekst gesproken over de timmerindustrie, daarna vervaagt het onderscheid weer. Op de pagina waarop het opleidingsaanbod wordt gepresenteerd, wordt onderscheid gemaakt tussen vier categorieën, namelijk: timmeren, metselen, tegelzetten en anders. De meeste opleidingen die voor de timmerindustrie opleiden zijn geordend binnen de richting 'timmeren'. De opleiding 'Allround houtskeletbouwer' is gek genoeg onder de categorie 'anders' geschaard.

Op de website van Espeq luidt het onderschrift in het logo van dit opleidingsbedrijf 'bouwopleidingen'. Op de hoofdpagina gaat het stevast over opleidingen voor de bouw, loopbaanmogelijkheden voor de bouw alsmede leren en werken in de bouw. Ook op de overzichtspagina voor de verschillende opleidingen gaat het over voorbereiding op een carrière in de bouw. De enige voor de timmerindustrie relevante opleiding heet 'Werkplaatstimmeren'. Hierbij wordt dus enkel de locatie van de werkzaamheden als onderscheidend kenmerk gebruikt ten opzichte van de bouwopleiding Timmerman.

RTC presenteert opleidingen in vier verschillende richtingen: bouw, mechanische techniek, installatietechniek en de schildersvakopleiding. Ook bij dit regionaal opleidingsbedrijf wordt de timmerindustrie als onderdeel van de bouwsector genoemd, zonder daarbij verdere aandacht te schenken aan de specifieke kenmerken van de sector. De enige relevante door RTC aangeboden opleiding heet 'Werkplaatstimmerman/machinaal houtbewerker'. Net als hierboven bij Espeq wordt op de website dus uitsluitend de plaats waar het werk wordt uitgevoerd in de profilering van de timmerindustrie benadrukt.

De resterende twee geraadpleegde opleidingsbedrijven – BosMti en Revabo – presenteren de timmerindustrie wel duidelijk als aparte sector. BosMti benoemt de timmerindustrie naast de andere twee sectoren waarvoor zij opleidt, namelijk interieurbouw en meubelindustrie. Het opleidingsaanbod is ook volgens deze indeling in sectoren gecategoriseerd.

Revabo begint op de hoofdpagina van haar website met een duidelijk onderscheid: “Voor een goede start in de bouw en timmerindustrie”. In de lopende tekst worden echter wel uitspraken gedaan waarbij het toch lijkt dat alsnog de bouw en timmerindustrie op één hoop gegooid worden (bijvoorbeeld “Dan hoor je in de bouw!”). De enige opleiding voor de timmerindustrie heet ‘montagemedewerker’. Opleidingen zijn bij Revabo niet op sector geordend, maar dankzij het bijschrift wordt op de overzichtspagina van opleidingen wel gelijk duidelijk dat de opleiding tot montagemedewerker toeleidt naar de timmerindustrie.

2.2 Relevant opleidingsaanbod timmerindustrie

In deze paragraaf schetsen we het opleidingsaanbod bij de regionale opleidingsbedrijven die gerelateerd zijn aan de timmerindustrie. Daarnaast geven we weer hoeveel leerlingen deze opleidingen volgen en welke ontwikkeling in de tijd hierin waar te nemen is.

Relevant aanbod

Uit de vorige paragrafen komt al een eerste, fragmentarisch beeld naar voren van het opleidingsaanbod bij de geraadpleegde regionale opleidingsbedrijven dat relevant is voor de timmerindustrie. Dit beeld vullen we in deze paragraaf verder aan. In de onderstaande tabel is per opleidingsbedrijf weergegeven welke opleidingen voor de timmerindustrie op welk niveau worden aangeboden. Het onderstaande is gebaseerd op de websites van de regionale opleidingsbedrijven en de gesprekken met de coördinatoren. Uit deze tabel valt op te maken dat er een grote variatie aan opleidingen bestaat. Gelijksnamige opleidingen worden bovendien niet per se bij elk regionaal opleidingsbedrijf op dezelfde niveaus aangeboden.

Tabel 2.3 Aangeboden opleidingen timmerindustrie, naar opleidingsniveau

Naam opleiding	BosMti	Bm. Geld.Oost*	Bm. Rijssen*	Espeq	Revabo	RTC	SWV Hout	Techno- park
Assistent houttechniek							Niv. 1	
Assistent montagemedewerker								Niv. 1
Vakopleiding houttechniek							Niv. 2	
(Allr.) machinaal houtbewerker		Niv. 2-3	Niv. 2					
(Allr.) machineoperator	Niv. 2-3							Niv. 2-3
(Werkplaats-)timmerman				Niv. 1-3		Niv. 2-3**		
(Allr.) montagemedewerker (houttechniek/timmerindustrie)	Niv. 2-3	Niv. 2	Niv. 2		Niv. 2-3			Niv. 2-3
Allr. montagemedewerker gevelelementen		Niv. 3	Niv. 3					
(Montagemedewerker) Houtskeletbouw		Niv. 3	Niv. 3					Niv. 2-3
Werkvoorbereider	Niv. 4							Niv. 4
Specialist houttechniek							Niv. 3	
Projectleider houttechniek							Niv. 4	

* Bm staat voor Bouwmensen.

** De enige opleiding voor de timmerindustrie bij RTC heet 'Werkplaatstimmerman/machinaal houtbewerker'.

Bron: Websites regionale opleidingsbedrijven

De beide opleidingsbedrijven die uitsluitend voor de timmerindustrie werken (SWV Hout en Technopark), bedienen de volledige range van opleidingsniveaus (1 tot 4). SWV Hout biedt naast een assistent-opleiding houttechniek, een brede vakopleiding houttechniek aan, waarmee leerlingen zich op niveau kwalificeren tot bijvoorbeeld werkplaatstimmerman, machinaal houtbewerker, trappemaker, houtskeletbouwer of werk in de buitendienst. De niveau 3 opleiding specialist houttechniek leidt leerlingen op tot projectvoorbereider, technisch tekenaar of buitendienstmedewerker. Tot slot biedt SWV Hout op niveau 4 de opleiding tot projectleider houttechniek aan voor leerlingen die verder willen groeien in technisch tekenen, 3D tekenen, modeling of die leiding willen geven aan projecten. Bij Technopark worden enkele opleidingen – machineoperator, montagemedewerker en houtskeletbouw – op zowel niveau 2 als 3 aangeboden. De opleiding montagemedewerker kan ook op niveau worden gevolgd. De enige opleiding op niveau 4 is hier de opleiding tot werkvoorbereider.

Er zijn momenteel (nog) drie regionale opleidingsbedrijven die de opleiding voor machinaal houtbewerker aanbieden. Deze benaming sluit niet aan bij de ontwikkeling in de sector zelf, waarbij machinaal houtbewerkers steeds minder nodig zijn en deze functie steeds vaker 'ingewisseld' wordt voor machine operators. Bij twee regionale opleidingsbedrijven (BosMti en Technopark) wordt de opleiding tot machine operator aangeboden.

Bij de beide Bouwmensen-organisaties worden leerlingen opgeleid tot machinaal houtbewerker of verschillende typen montagemedewerkers op niveau 2 of 3. Drie regionale opleidingsbedrijven bieden, binnen hun bredere opleiding, slechts één relevante opleiding voor de timmerindustrie aan. Deze opleiding wordt dan wel op verschillende niveaus aangeboden.

Leerlingen hebben in de digitale enquête soms opleidingsbenamingen aangekruist die feitelijk niet op de website van het betreffende regionale opleidingsbedrijf voorkomen. Het gaat dan om leerlingen die aangeven dat ze een BBL-opleiding tot montagemedewerker volgen, terwijl de betreffende regionale opleidingsbedrijven uitsluitend een opleiding tot (werkplaats)timmerman aanbieden. Twee geraadpleegde mbo-docenten, die beiden aan hetzelfde regionale opleidingsbedrijf verbonden zijn, gaven aan dat de naam van de opleiding tot montagemedewerker onlangs is gewijzigd naar 'werkplaatstimmeren'. Deze nieuwe benaming zou beter tot de verbeelding spreken en enthousiasmeren. De betreffende mbo-docenten moesten voorheen vaak uitleggen wat een montagemedewerker doet.

Volume opleidingen

Hiervoor is het relevante opleidingsaanbod voor de timmerindustrie weergegeven. We hebben aan de coördinatoren van de regionale opleidingsbedrijven gevraagd hoeveel BBL-leerlingen op het moment van het onderzoek (eind 2023) een dergelijke opleiding volgen en hoeveel BBL-leerlingen de afgelopen twee (school)jaren zijn ingestroomd. In tabel 2.4 zijn de aantallen weergegeven.

Tabel 2.4 Aantal leerlingen en instroom opleidingen timmerindustrie, per opleidingsbedrijf

Regionaal opleidingsbedrijf	Huidig aantal leerlingen	Instroom 22/23	Instroom 23/24	Ontwikkeling laatst vijf jaar	Verwachting toekomst
BosMti	7	3	3	Stabiel laag	Veranderingen nodig voor voldoende instroom
Bm. Rijssen	18	4	4	Daling	Verwacht stabiliteit
Bm. GelderlandOost	15	5	6	Lichte groei	Verwacht stabiliteit
Espeq	6	4	2	Stabiel laag	Verwacht stabiliteit
Revabo	19	6	5	Lichte groei	Verwacht voldoende instroom
RTC	23	10	10	Stabiel	Veranderingen nodig voor voldoende instroom
SWV Hout	29	7	12 of 13	Daling	Verwacht onvoldoende instroom
Technopark**	25	10	11	Stabiel	Veranderingen nodig voor voldoende instroom
Totaal	142	±49	±53		

* Bm staat voor Bouwmensen.

** Technopark heeft bij de instroom het aantal leerlingen per kalenderjaar aangegeven.

Bron: Opgave coördinatoren regionale opleidingsbedrijven

Bezien we het huidige aantal leerlingen dat één van de voor de timmerindustrie relevante opleidingen volgt, dan gaat het om circa 140 BBL-leerlingen. Gezien de grote opgave waarvoor de timmerindustrie zich gesteld ziet om uitstromende werknemers te vervangen en de verwachte uitbreidingsvraag in te vullen, kan dit aantal leerlingen als te beperkt worden aangemerkt. Zeker als ook in ogenschouw wordt genomen dat niet alle leerlingen de eindstreep halen en ook daadwerkelijk doorstroomt naar werk in de timmerindustrie (zie verderop).

Uit bovenstaande tabel blijkt bij sommige regionale opleidingsbedrijven de leerlingenaantallen zo gering zijn dat niet of nauwelijks van specifieke opleidingen voor de timmerindustrie kan worden gesproken. Dit geldt vooral voor enkele opleidingsbedrijven met een bredere sectororiëntatie. De

betreffende leerlingen volgen hun opleiding samen met leerlingen van andere opleidingen (en andere opleidingsniveaus). Dit kan voor situaties zorgen waarbij (de enkele) leerlingen die een opleiding voor timmerindustrie volgen minder aansluiting hebben met het gros van de klasgenoten die voor heel andere sectoren worden opgeleid. Enkele geënquêteerde BBL-leerlingen hebben aangegeven dat dit enerzijds interessant kan zijn om onderling ervaringen te delen, maar dat dit ook betekent dat er (vrijwel) geen klassikaal les wordt gegeven. Zij doen tijdens de schooldag vooral aan zelfstudie en kunnen met vragen bij de aanwezige docent terecht.

Alle geraadpleegde coördinatoren van regionale opleidingsbedrijven merken op dat ze met lage instroomcijfers te maken hebben bij de opleidingen voor de timmerindustrie; bij slechts drie van de geraadpleegde opleidingsbedrijven stroomden in de afgelopen één en/of twee (school)jaren tien of meer leerlingen in. Gevraagd naar de ontwikkeling van de instroom in de achterliggende vijf jaar, dan is bij slechts twee regionale opleidingsbedrijven sprake van een lichte groei van het aantal BBL-leerlingen. Door één van de regionale opleidingsbedrijven werd aangegeven dat dit het resultaat was van nadrukkelijk meer aandacht voor de opleidingen voor de timmerindustrie. Bij het andere regionale opleidingsbedrijf was dit meer het gevolg van een kleine opleving na een periode van een extreem kleinere instroom.

Aan de andere kant van het spectrum hadden twee regionale opleidingsbedrijven te maken met een dalende instroom (waarbij één zelfs nadrukkelijk ingezet had op meer promotie van de opleidingen voor timmerindustrie, maar zonder het gewenste resultaat).

Uit de **verwachtingen** van de geraadpleegde coördinatoren over de **toekomstige instroom** van BBL-leerlingen voor de timmerindustrie, komt geen vrolijk beeld naar voren. Slechts één coördinator verwacht (ook) in de toekomst voldoende instroom van leerlingen in de opleidingen voor de timmerindustrie. Drie andere coördinatoren voorzien geen wezenlijke veranderingen in de instroom, waarbij in twee gevallen de instroom nu al zeer beperkt is.

Vanuit de overige vier coördinatoren wordt de zorg uitgesproken dat de instroom ook naar de toekomst laag en in hun optiek onvoldoende blijft. Drie van hen geven nadrukkelijk aan dat er veranderingen nodig zijn om in de toekomst voldoende instroom te genereren en dat het (meer) moeite zal gaan kosten om de leerlingaantallen op peil te houden. Daarmee doelen de respondenten op het verbeteren van het imago van de sector en het vergroten van de bekendheid van de timmerindustrie. Deze zorgen over het genereren van voldoende instroom in de toekomst wordt door de mbo-docenten in de betreffende regio's herkend.

“Het is een beetje het kip-ei-verhaal: begint het met ons? Raken leerlingen enthousiaster als wij de timmerindustrie meer aan de orde stellen, vaker rondgaan met studenten en bedrijven uitnodigen? Het gevoel overheerst dat de inzet aan onze kant te weinig gaat opleveren. Als wij dat allemaal moeten regelen, daar energie insteken en er dan misschien een extra student bij krijgen, is dat de inzet dan waard?”

Mbo-docent

3. Bekendheid en imago

Uit het voorgaande hoofdstuk blijkt dat opleidingen voor de timmerindustrie over het algemeen een beperkte instroom van leerlingen kent. In dit hoofdstuk bezien we in hoeverre dit te maken heeft met de bekendheid en/of het imago van de timmerindustrie. Bij elk van de respondentgroepen hebben we hierover vragen gesteld. De resultaten zijn hieronder weergegeven.

3.1 Bekendheid timmerindustrie

Een goede profilering van de timmerindustrie en opleidingen die daartoe opleiden zijn belangrijk voor de omvang van de instroom. Als een sector en (aantrekkelijkheden van) de werkzaamheden daarin goed op het netvlies van leerlingen staan, zal dat een aantrekkingskracht zijn voor de opleidingen en dus de instroom in de opleidingen bevorderen. In het onderstaande geven we weer in hoeverre, volgens de verschillende respondentgroepen, de timmerindustrie bekend is bij leerlingen die mogelijk voor instroom in de mbo-opleidingen in aanmerking komen. Het gaat hierbij dus om derde en vierdejaars vmbo-leerlingen die voor het profiel 'Bouwen, Wonen, Interieur' (BWI) gekozen hebben.

Coördinatoren regionale opleidingsbedrijven

Wij hebben allereerst aan de coördinatoren van de regionale opleidingsbedrijven gevraagd om in te schatten welk deel van de potentieel instromende leerlingen voor opleidingen voor de timmerindustrie bekend is met het **bestaan van de timmerindustrie**, en ook een goed beeld heeft van wat **werken in de timmerindustrie** inhoudt. De reacties op deze vraag schetsen een somber beeld: zeven van de acht coördinatoren denken dat hooguit een (zeer) klein deel van het potentieel aan leerlingen bekend is met de timmerindustrie en weet wat het werken in deze sector inhoudt. De andere coördinator vond deze vraag te lastig om te beantwoorden.

De coördinatoren dragen verschillende verklaringen aan voor de onbekendheid van de sector. Vooral de **onzichtbaarheid** van de timmerindustrie lijkt hier in de optiek van de geraadpleegde coördinatoren een belangrijke rol te spelen: vanuit alle coördinatoren wordt aangevoerd dat andere sectoren hierdoor beter tot de verbeelding spreken dan de timmerindustrie. Dit illustreren we aan de hand van enkele uitspraken van coördinatoren.

“Onbekend maakt onbemind. Sommige leerlingen hebben geen idee, dan leggen we uit wat de timmerindustrie inhoudt. Ze hebben geen idee welke mooie dingen gemaakt worden.”

Coördinator

“De timmerindustrie zie je in de praktijk niet. Langs de bouw fiets je elke dag, ons werk zit achter gesloten deuren en dat zie je minder.”

Coördinator

Naast het gebrek aan zichtbaarheid dragen de coördinatoren nog drie mogelijke verklaringen aan voor de onbekendheid van de timmerindustrie onder (mogelijk) toekomstige leerlingen. Elke verklaring is door drie coördinatoren benoemd. De eerste aanvullende verklaring is dat er tijdens de vooropleiding, dus tijdens de vmbo BWI-opleiding, **onvoldoende aandacht** aan de timmerindustrie wordt besteed. Dit hangt volgens hen samen met een teruglopend aantal BWI-docenten met een

achtergrond in de timmerindustrie. De BWI-docenten hebben dus (steeds) minder kennis van de sector en de (aantrekkelijkheden van) het werk binnen de timmerindustrie. Doordat op vmbo-opleidingen de timmerindustrie minder (goed) aan bod komt, hebben potentiële instromers in de optiek van deze regionale coördinatoren vaak een onvolledig of zelfs onjuist beeld van de sector.

De tweede verklaring die door een aantal coördinatoren aangevoerd wordt, heeft betrekking op de **benamingen** van (de opleidingen voor) de timmerindustrie. Deels heeft dit betrekking op de gehanteerde sectorbenaming, die volgens sommige respondenten niet de juiste associatie met het werk heeft (zie citaat hiernaast). Hiervoor hebben we overigens gezien dat de sector verschillend aangeduid wordt en lang niet bij alle regionale opleidingsbedrijven (goed) toegelicht wordt in de informatievoorziening over de opleidingen. De betreffende coördinatoren vermoeden ook dat de gehanteerde opleidingsnamen niet voldoende tot de verbeelding spreken van vmbo-leerlingen. Zoals in het voorgaande hoofdstuk al bleek, hanteren opleidingsbedrijven sterk uiteenlopende benamingen voor de opleidingen.

"Ik heb laatst aan derdejaars uitgelegd wat er nog meer in de timmerindustrie te doen is. Dan heb ik het over houtskeletbouw, over maken van geraamtes en trappen en benadruk ik dat het iets aparts is. Maar op de één of andere manier heb je daar meer van nodig om dat body te geven, om studenten meer inzicht te geven en een betere keuze te laten maken. Ze willen iets met hout, maar wat is nou precies hetgeen dat je ermee wil doen? Een timmerman op de bouwplaats doet iets heel anders dan een houtskeletbouwer. Er zijn allerlei uitstroomrichtingen, veel meer dan in sommige andere sectoren. Dat blijft allemaal bij "Ja oké, dat is er. Prima." Maar studenten weten totaal niet wat dat inhoudt. Dat is zo zonde."

Mbo-docent

De derde verklaring is meer imago-gerelateerd. De sector straalt in de optiek van enkele coördinatoren onvoldoende uit dat er behoefte is aan geschoold personeel en dat gewaardeerd wordt dat toekomstige arbeidskrachten de keuze voor een opleiding voor de timmerindustrie gaan maken/hebben gemaakt. De sector blijft hangen in een **imago** waarbij het lijkt alsof je **geen kwalificaties en scholing nodig** hebt om er te werken, laat staan dat het gaat om geavanceerde bedrijven. De timmerindustrie wordt in de optiek van deze coördinatoren te veel geassocieerd met de bouw en te weinig met de techniek/de industrie.

"Is de naam timmerindustrie wel juist, wordt er wel getimmerd? Ik noem het zelf vaak prefab-industrie, kozijnen en gevelelementen zijn prefab. De onderdelen van woningen worden prefab gemaakt en op bouwplaats wordt alles alleen in elkaar gemonteerd."

Coördinator

"Door keuze van 'montagemedewerker' wordt erg in productielijnen gedacht, in het aandraaien van boutjes en schroefjes. Hiermee worden leerlingen niet getriggerd waardoor je ze niet kunt vertellen wat je doet. Je moet eerlijk blijven maar wel triggeren."

Coördinator

Mbo-docenten

De geraadpleegde mbo-docenten onderschrijven het bovenstaande beeld, namelijk dat de timmerindustrie onvoldoende op het netvlies staat van (mogelijke) toekomstige leerlingen, ten dele. Aan de mbo-docenten hebben we de vraag gesteld hoe bekend leerlingen zijn met wat **het werken in de timmerindustrie** inhoudt op het moment dat zij instromen in de opleiding. Drie van de zes

geraadpleegde mbo-docenten spreken van onvoldoende bekendheid. Zij voeren min of meer dezelfde argumenten aan als de coördinatoren van de regionale opleidingsbedrijven. Vmbo-leerlingen BWI zien volgens deze docenten te weinig van de branche; het bouwen van een kleine wand tijdens voorlichtingsactiviteiten levert geen compleet beeld op van het werkveld. Deze mbo-docenten denken bovendien dat BWI-docenten het verschil tussen de timmerindustrie en de bouw niet scherp hebben, waardoor zij leerlingen niet voldoende kunnen voorlichten. Hiermee refereren ze aan de eerder genoemde verklaring dat steeds minder BWI-docenten een achtergrond in de timmerindustrie hebben. Tenslotte is vanuit deze mbo-docenten aangevoerd dat bedrijven uit de timmerindustrie, bij gebrek aan voldoende instroom uit het onderwijs, alternatieve bronnen aanboren en bijvoorbeeld ongeschoolde arbeidskrachten en arbeidskrachten uit het buitenland inzetten. Dit zou het imago van de sector richting leerlingen niet ten goede komen.

De overige mbo-docenten herkennen zich niet in het beeld dat net ingestroomde leerlingen onvoldoende kennis hebben van de sector. Zij ervaren dat de meeste leerlingen wel goed weten wat **het werk in de timmerindustrie** inhoudt. Dit komt volgens hen omdat de leerlingen al (meerdere malen) contact met bedrijven uit de sector hebben gehad, bijvoorbeeld via excursies, gastlessen, en/of gesprekken. Daarnaast zijn er leerlingen die al eens een bijbaantje bij een bedrijf uit de timmerindustrie hebben (gehad), waardoor zij al kennis met de sector hebben gemaakt.

“Leerlingen zien de meubelindustrie veel meer, dat snappen ze dan ook. Als je uitleg geeft over machinaal werk in de timmerindustrie zonder het goed te laten zien, dan begrijpen ze het niet altijd.”

Mbo-docent

“Leerlingen moeten het ervaren. Mensen die met handen willen werken, moeten kunnen zien wat het werk inhoudt.”

Mbo-docent

Alle geraadpleegde mbo-docenten zijn unaniem in hun oordeel dat een **betere informatievoorziening** richting BWI-leerlingen wenselijk is. Mbo-docenten raden bijvoorbeeld aan om als regionaal opleidingsbedrijf in het vmbo eerder informatie over de timmerindustrie te verstrekken, bijvoorbeeld op open dagen van de vmbo-scholen. Op deze wijze kan al vroegtijdig bijgedragen worden aan vergroting van het aantal vmbo-leerlingen dat voor BWI gaat kiezen. Ook kan in hun optiek meer informatie over (werken in) de timmerindustrie worden verstrekt aan leerlingen die voor een BWI-profiel gekozen hebben. Daarbij zou vooral moeten worden ingezet op (meer) bedrijfsbezoeken, zodat de leerlingen in aanraking komen met het werkveld en zo een goed beeld krijgen van de producten, het productieproces en de werkzaamheden in de praktijk.

De geraadpleegde mbo-docenten zijn positiever gestemd over de mate waarin leerlingen, op het moment van instromen, op de hoogte zijn van de **inhoud van de opleiding**. Vijf van de zes mbo-docenten denken dat leerlingen voldoende weten over de inhoud van de opleiding³. Verderop zien we dat de geraadpleegde leerlingen dit ook bevestigen. Drie mbo-docenten benadrukken hierbij dat de bekendheid met de inhoud van de opleiding (deels) samenhangt met hun eigen inspanningen als docent. Zij informeren de (toekomstige) leerlingen bijvoorbeeld tijdens intakegesprekken en kennismakingsdagen.

³ De zesde respondent kon deze vraag niet beantwoorden.

In lijn met bovenstaande komen vanuit mbo-docenten dan ook nauwelijks suggesties om leerlingen beter te informeren over de (inhoud van) opleidingen. Vanuit één docent is opgemerkt dat de verwachtingen over het theoretische deel van de opleiding (de schooldag) beter gemanaged moeten worden. Bij dit theoretische gedeelte maken leerlingen zich, in tegenstelling tot het vmbo, de lesstof vooral zelfstandig eigen. Enkele geraadpleegde leerlingen hebben inderdaad aangegeven dat zij hierover andere verwachtingen hadden (zie verderop).

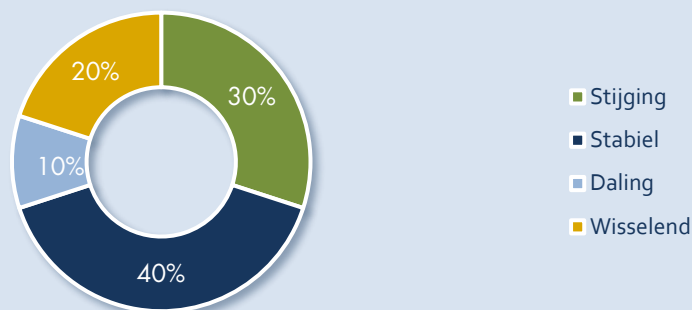
BWI-docenten

Ook aan BWI-docenten van het vmbo hebben we vragen gesteld over de bekendheid van de timmerindustrie onder hun leerlingen. Alvorens de uitkomsten van deze vragen te bespreken, zijn we eerst nagegaan hoe het **aantal leerlingen** dat voor het **BWI-profiel** kiest zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. De instroom in de relevante mbo-opleidingen voor de timmerindustrie is namelijk voor een belangrijk deel afhankelijk van het aantal vmbo-leerlingen dat voor het BWI-profiel kiest. In figuur 3.1 is weergegeven welke ontwikkeling de geraadpleegde BWI-docenten waarnemen. Hieruit komt een wisselend beeld naar voren. Bij een klein aantal vmbo-opleidingen is sprake van een (lichte) toename van het aantal leerlingen met een BWI-profiel.

“Als leerlingen van het vmbo komen, hebben ze niet echt een beeld bij de timmerindustrie. Op de middelbare school wordt breed uitgelegd wat er kan qua bouw. Het lijkt alsof vmbo-docenten de timmerindustrie daar niet goed van kunnen onderscheiden.”

Mbo-docent

Figuur 3.1 Ontwikkeling BWI-leerlingaantallen afgelopen drie jaar (N=10)

In de meeste gevallen is sprake van een stabiel of wisselend beeld van het aantal leerlingen. Slechts één docent heeft naar eigen zeggen te maken gehad met een daling van het aantal leerlingen met een BWI-profiel.

Gemiddeld genomen blijken de BWI-docenten te maken te hebben met iets meer dan 20 leerlingen met een BWI-profiel in zowel het derde als het vierde jaar. De aantallen lopen echter uiteen van 12 tot ruim 40 leerlingen.

“Als ik een promotiefilmpje over de timmerindustrie laat zien, wordt er wel leuk iets verteld maar op beeld zie je niet genoeg wat medewerkers precies maken en wat eindresultaat is. Het helpt als ze zien wat er daadwerkelijk gemaakt wordt, dat het product naar een locatie gaat en hoe dat daar wordt opgebouwd. Als ik alleen een kozijn zie in een pand word ik ook niet enthousiast. Het maken van een deur kun je ook tot kunst verheffen. Het vak, dat eigenlijk heel mooi en nodig is, kan meer visueel gepresenteerd worden. De vmbo basis/kader-studenten moeten het van visuele dingen hebben. Wat zij zien is hun referentiekader.”

Mbo-docent

We hebben de BWI-docenten gevraagd of hun leerlingen bekend zijn met de timmerindustrie op het moment dat zij een vervolgopleiding kiezen. Bijna alle geraadpleegde BWI-docenten, namelijk negen van de tien, denken dat (vrijwel) alle leerlingen met het BWI-profiel afweten van **het bestaan van de**

timmerindustrie op het moment dat zij een vervolgopleiding moeten kiezen. Omdat de BWI-docenten hun leerlingen hier klassikaal over voorlichten zouden de leerlingen in hun optiek van het bestaan van de sector op de hoogte moeten zijn. Eén docent denkt dat leerlingen wel bekend zijn met de bouw maar verwacht dat maar een beperkt deel van de leerlingen daadwerkelijk weet heeft van de timmerindustrie als aparte sector. Dit refereert aan de eerder genoemde sectorvervaging.

“Dit is een kwestie van tijdgebrek. Voordat ik met een klas bij een bedrijf binnen ben moet ik ook al drie keer langs geweest zijn, uitleggen wie er komen, het organiseren. Dat is niet te doen voor alle verschillende sectoren. Het zou mooier zijn als samenwerkingsverbanden en vervolgopleidingen dat kunnen regelen. Ik kan wel bedrijven zoeken maar daar hebben wij geen contact mee.”

BWI-docent

Eerder bleek dat zowel de coördinatoren van regionale opleidingsbedrijven als mbo-docenten denken dat (potentiële) instromers voor opleidingen voor de timmerindustrie niet goed weten wat het **werken in de timmerindustrie** inhoudt. Dit beeld staat in sterk contrast met de ervaring van BWI-docenten. Volgens zeven van de tien geraadpleegde BWI-docenten heeft het merendeel van de leerlingen, **op het moment dat zij kiezen voor een vervolgopleiding voor de timmerindustrie**, een goed beeld van de werkzaamheden in de timmerindustrie. Dit komt dan vooral omdat de BWI-docenten met alle leerlingen – of alleen met leerlingen die interesse hebben in de sector – bedrijfsbezoeken afleggen om hen een indruk van de sector te geven.⁴ Daarnaast hebben leerlingen op het moment dat zij hun vervolgopleiding kiezen vaak al stage gelopen bij een bedrijf uit de timmerindustrie, en op die manier kennis gemaakt met het werken in de sector.

“In principe zou iedereen moeten weten wat de timmerindustrie is. Sommigen zullen alsnog “Huh, wat?” zeggen als je ernaar vraagt, maar als je dan refereert aan een bedrijfsbezoek weten ze weer waar het over gaat.”

BWI-docent

“We doen heel weinig excursies. We proberen elk jaar iets op te zetten maar het is altijd tijdgebrek, er moeten lessen uitvallen en daar zijn vakken als Engels en wiskunde niet blij mee. Wij gaan nooit naar een kozijnenboer of trappenboer, maar ook nooit naar bedrijven uit andere sectoren.”

BWI-docent

⁴ Voor een completer beeld van de wervings- en voorlichtingsactiviteiten verwijzen we naar hoofdstuk 4.

Enkele BWI-docenten onderschrijven het bovenstaande niet. In hun optiek heeft ongeveer de helft van hun leerlingen (het werken in) de timmerindustrie niet goed op hun netvlies. Dit heeft volgens hen enerzijds te maken met het feit dat de open dagen en excursies momentopnames zijn, en dat

“We doen heel weinig excursies. We proberen elk jaar iets op te zetten maar het is altijd tijdgebrek, er moeten lessen uitvallen en daar zijn vakken als Engels en wiskunde niet blij mee. Wij gaan nooit naar een kozijnenboer of trappenboer, maar ook nooit naar bedrijven uit andere sectoren.”

BWI-docent

docenten hier niet veel verder op ingaan. Bovendien staan open dagen en excursies meestal niet op zichzelf en komen er ook andere sectoren aan de orde. Leerlingen krijgen dan toch geen goed zicht op het onderscheid tussen de verschillende sectoren en de specifieke kenmerken van de timmerindustrie. Ook de persoonlijke interesse van de leerling bepaalt mede in hoeverre zij bekend zijn

met wat het werken in de timmerindustrie inhoudt: sommige leerlingen zijn hier actief mee bezig en stellen zelf vragen waardoor ze een scherper beeld van de relevante werkzaamheden zullen hebben. Andere leerlingen oriënteren zichzelf verder niet.

Uit het bovenstaande blijkt het belang van bedrijfsbezoeken om vmbo-leerlingen BWI kennis te laten maken met de sector. Twee BWI-docenten geven aan dat er (te) weinig tot helemaal geen bedrijven worden bezocht. De belangrijkste reden die hiervoor aangevoerd wordt is een gebrek aan mogelijkheden/tijd binnen de opleiding (zie citaten hierboven).

Leerlingen

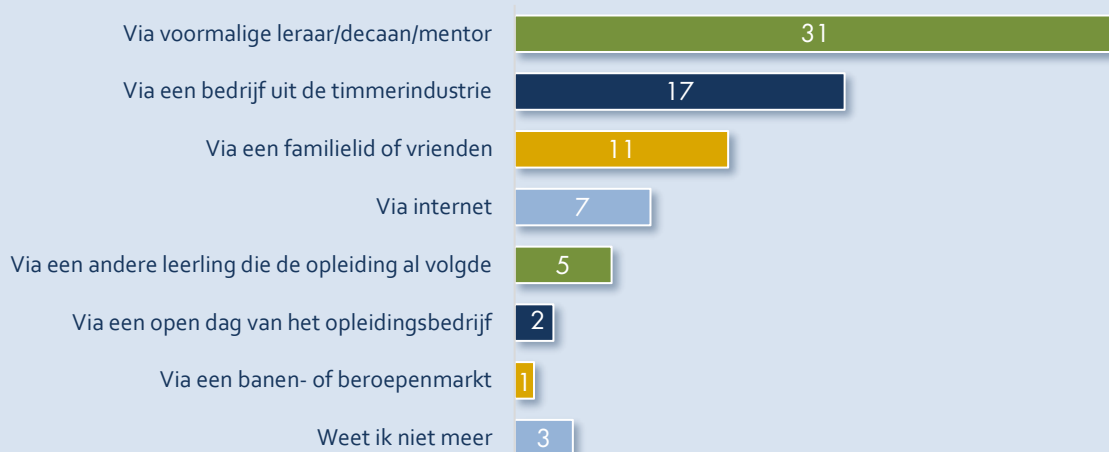
Uit het voorgaande blijkt al dat we ruim 60 leerlingen hebben geraadpleegd die in het huidige of vorige schooljaar zijn ingestroomd in een opleiding voor de timmerindustrie. We hebben hen gevraagd hoe zij op de hoogte zijn geraakt van het bestaan van de opleiding waarvoor zij gekozen

“Wij gaan regelmatig ergens met de klassen naartoe, we organiseren één tot twee keer in het jaar een excursie.”

BWI-docent

hebben. Uit figuur 3.3 blijkt dat medewerkers van de vmbo-opleidingen – leraren, decanen en/of mentoren – hierin een belangrijke rol spelen. Voor ruim de helft van de leerlingen geldt dat zij via hen zijn geïnformeerd over de vervolgopleiding.

Figuur 3.3 Informatiebron over huidige opleiding (N=60)

Ruim een kwart van de leerlingen is via een bedrijf uit de timmerindustrie op het spoor gekomen van de opleiding, bijvoorbeeld omdat ze daar een stage hebben gelopen of een bijbaan hebben (gehad). Familieleden en vrienden of andere leerlingen als informatiebron volgen op enige achterstand.

We hebben de leerlingen vervolgens gevraagd hoe zij de aangereikte informatie over de opleiding hebben ervaren. Ruim tweederde van de respondenten was positief in hun oordeel over deze informatievoorziening (zie figuur 3.4). Ruim een op de vijf leerlingen was neutraal over de aangereikte informatie over de opleiding, een klein aantal leerlingen oordeelde hierover negatief.

Figuur 3.4 Oordeel leerlingen over informatie huidige opleiding (N=60)

Uit bovenstaande figuur blijkt dat een kwart van de leerlingen in meer of mindere mate kritisch is over de ontvangen informatie over de huidige opleiding. Bij een deel van deze leerlingen speelt dat zij vooraf geen goed beeld van de opleiding hebben gekregen. Uit onderstaande figuur blijkt dat 15% van de respondenten zich, op basis van de verkregen informatie, een onvolledig en/of onjuist beeld van de opleiding vormde.

Figuur 3.5 Vooraf goed beeld van opleiding bij leerlingen (N=60)

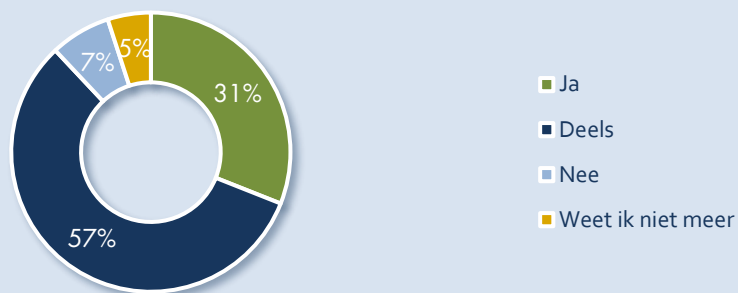

In het verlengde daarvan hebben we aan de negen leerlingen die geen goed beeld van de opleiding hadden gevraagd of de zij dan bepaalde informatie over de opleiding hebben gemist. Slechts twee van hen konden hier concreet antwoord op geven (namelijk dezelfde leerlingen die eerder aangeven de informatievoorziening als slecht te beoordelen). Zij hebben informatie gemist over de inhoud van het beroep waartoe wordt opgeleid en over de inhoud van het theoretische gedeelte van de opleiding. Kijkdagen zouden in de optiek van deze leerlingen een goede aanvulling op de informatievoorziening zijn geweest. Eén van hen vulde aan dat de informatie over de schooldagen niet voldeed. Het was

deze leerling vooraf niet duidelijk dat de schooldag voornamelijk uit zelfstudie zou bestaan, dus zonder klassikale lessen en ook nog eens met weinig begeleiding van docenten.

Hoewel de meeste leerlingen wel een goed beeld hadden van de opleiding op het moment dat ze hiervoor hebben gekozen, blijkt dit lang niet in alle gevallen ook te gelden voor **het werken in de timmerindustrie**. Slechts een derde van de geraadpleegde leerlingen had een goed beeld van de werkzaamheden die zij in de timmerindustrie gaan verrichten als zij doorstromen naar een baan in de timmerindustrie. Het overgrote deel van de leerlingen had hier naar eigen zeggen maar deels zicht op; enkele leerlingen geven aan dat zij op het moment dat zij met hun opleiding begonnen nog helemaal niet wisten wat voor werkzaamheden er binnen de timmerindustrie plaatsvinden.

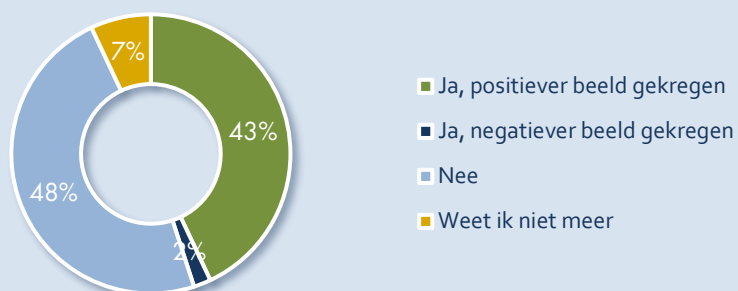
Figuur 3.6 Goed beeld van werken in timmerindustrie op keuzemoment van opleiding (N=60)

Met deze laatste uitkomst wordt de eerdere uitkomst onder de regionale coördinatoren en een deel van de mbo-docenten bevestigd dat het werken in de timmerindustrie over het algemeen niet goed op het netvlies van BWI-leerlingen staat op het moment dat zij voor de keuze voor een vervolgopleiding staan. Hier valt dus wel de nodige 'winst' te behalen.

Deze laatste constatering wordt ook nog eens bevestigd in de uitkomsten op de vraag aan de leerlingen of hun **beeld van werken in de timmerindustrie is veranderd** nu ze de opleiding volgen. Maar liefst vier op de tien leerlingen is nu (veel) positiever over de timmerindustrie dan bij aanvang van de opleiding.

Figuur 3.7 Beeld van werken in timmerindustrie veranderd tijdens opleiding (N=58)

Eén leerling is gedurende de opleiding negatiever over de timmerindustrie geworden. Deze leerling kan als 'spijtoptant' worden aangemerkt, in die zin dat deze mogelijk spijt van de keuze voor de opleiding heeft en hierdoor mogelijk de opleiding niet gaat afmaken. Bij de bespreking van het opleidingsrendement in hoofdstuk 6 komen we hierop terug.

3.2 Imago timmerindustrie

In het onderzoek is ook aandacht besteed aan het imago van de timmerindustrie onder potentiële instromers voor opleidingen voor de timmerindustrie. Uit onderstaande uitkomsten blijkt dat de respondenten verschillende kenmerken van de timmerindustrie aandragen die volgens hen – in positieve of negatieve zin – een rol spelen bij het imago van de sector.

Coördinatoren

We hebben aan coördinatoren gevraagd wat het imago van de timmerindustrie is onder potentiële instromers voor opleidingen voor de timmerindustrie. Ze vinden het lastig hiervan een inschatting te maken. Wel noemen zij verschillende kenmerken van de timmerindustrie waardoor potentiële instromers volgens hen worden aangesproken (en die dus bijdragen aan een positief imago van de timmerindustrie). Hierbij benadrukken zeven van de acht coördinatoren vooral een breed scala aan **werkomstandigheden** in bedrijven in de timmerindustrie. Leerlingen die graag weten waar ze aan toe zijn en wat meer structuur willen of nodig hebben waarderen volgens de coördinatoren dat de werkzaamheden, werkplek en collega's in de timmerindustrie niet te veel afwisselen. Eerder zagen we dat in de benaming van sommige opleidingen de term 'werkplaats' wordt gebruikt om te benadrukken dat de werkzaamheden binnen plaatsvinden. Volgens de coördinatoren vinden bepaalde (potentiële) leerlingen het inderdaad een pluspunt om niet aan uiteenlopende weersomstandigheden onderhevig te zijn zoals op de bouwplaats wel het geval is.

“Zoek je een vaste plek met overzichtelijk werk dan past de timmerindustrie goed. Zo wordt een 'platte' keuze gemaakt. Voor leerlingen die gedijen bij meer structuur is timmerindustrie een mooie plek.”

Coördinator

“Er is binnen de timmerindustrie toekomstperspectief met betrekking tot doorleren en doorgroeien. Als je in een chipsfabriek met 100 andere medewerkers werkt, is de route naar voorman en een eventuele functie op kantoor veel lastiger.”

Coördinator

Drie coördinatoren denken dat het **toekomstperspectief** in de timmerindustrie een belangrijk aantrekkingspunt (of 'pull-factor') is voor leerlingen. Dit heeft te maken met het overzichtelijke functiehuis van de timmerindustrie in combinatie met een overzichtelijk aantal medewerkers. Bij goed functioneren zijn er daardoor snel mogelijkheden om door te groeien.

Eén coördinator denkt dat vooral de persoonlijke begeleiding binnen de timmerindustrie bijdraagt aan een positief imago. Dankzij goede persoonlijke begeleiding en aandacht voor zowel het vak als de mensen is de binding met de timmerindustrie groter, dit zorgt ervoor dat het makkelijker is om leerlingen binnen te halen en ook te behouden.

De eerder genoemde werkomstandigheden zijn echter ook juist aspecten van de timmerindustrie die sommige (potentiële) instromers afstoten. Iedere coördinator noemt minstens één van deze werkomstandigheden als verklaring voor een **negatief imago** van de timmerindustrie onder een deel van de populatie. Het belangrijkste element dat door hen wordt benoemd zijn repeterende werkzaamheden. De werkzaamheden en de werkomstandigheden waarin deze plaatsvinden, bieden voor een deel van de (potentiële) instromers te weinig uitdaging en onvoldoende variatie. Het beeld heerst dus dat er te weinig afwisseling en uitdaging geboden kan worden binnen de timmerindustrie. De term 'fabriek' en de toenemende automatisering zouden hieraan volgens sommige coördinatoren bijdragen.

"In de timmerindustrie wordt heel procesmatig gewerkt, waarbij medewerkers op vaste plekken worden ingezet. Rouleren over diverse werkplekken vindt men lastig want dat vraagt organisatiekracht. We zien helaas te veel dat een BBL-student in dat proces ergens op een plek wordt gezet met weinig roulatie. Na verloop van tijd is die student er klaar mee. Deze student keert met zo'n negatieve ervaring terug op school en verspreidt de verkeerde indruk van een bedrijf of branche. Dat beeld bestaat al best lang, vandaar ook dat met name vmbo-docenten vaak (zonder goede kennis van zaken) de uitspraak doen: je kunt ook altijd nog de timmerindustrie in als je de bouw niet wilt, daar sta je hele dag hetzelfde te doen. Er zit een kern van waarheid in, maar dat doet het imago wel kwaad."

Coördinator

Er zijn ook (potentiële) leerlingen die het liefst buiten werken en om die reden juist niet voor de timmerindustrie kiezen. Blijkbaar worden de montagewerkzaamheden op de bouwplaats niet (voldoende) uitgedragen en staat niet bij iedereen op het netvlies dat een deel van de werkzaamheden in de timmerindustrie 'op locatie' wordt uitgevoerd.

Hierboven werd de persoonlijke begeleiding binnen de timmerindustrie als positief aspect gezien van het imago van de timmerindustrie maar daar blijkt niet elke coördinator zich in te herkennen. Deze constateert juist weinig aandacht bij leidinggevendend voor de begeleiding van (beginnende) werknemers.⁵

"Leerlingen die hiervoor kiezen, zijn van het binnen werken, vaste werktijden en een vaste werkplek. Het weten hoe laat thuis zijn na een werkdag. Ze kiezen voor de timmerindustrie in plaats van bouwplaats timmerman omdat ze willen werken in een vaste structuur."

Mbo-docent

Mbo-docenten

Hoewel leerlingen volgens de geraadpleegde mbo-docenten niet echt over het imago van de timmerindustrie spreken, denkt geen van hen dat dit imago onder leerlingen (uitsluitend) positief is. Dit heeft vooral te maken met een onderscheid tussen creatieve functies en fabrieksmatige werkzaamheden. Creatieve functies, zoals in de meubelindustrie of interieurbouw, worden door leerlingen hoger gewaardeerd dan het fabrieksmatige werk. Volgens mbo-docenten hebben sommige (potentiële) leerlingen het beeld dat de timmerindustrie noodgedwongen gekozen wordt door mensen die weliswaar een voorkeur voor de meubelindustrie of interieurbouw hebben maar daar niet geschikt voor zijn. De timmerindustrie zou in de optiek van deze leerlingen dan een 'last resort' keuze zijn, namelijk een laatste optie voor als andere sectoren te hoog gegrepen blijken.

⁵ In de voornoemde sectoranalyse is gebleken dat relatief veel werknemers kritisch zijn op de ondersteuning door leidinggevendend en dat de persoonlijke begeleiding dus voor verbetering vatbaar is.

Twee docenten waarbij het imago van de timmerindustrie wel eens ter sprake komt, geven aan dat het imago afhankelijk is van verschillende zaken. Hierbij gaat het vooral om ervaringen van leerlingen die bij een bedrijf in de timmerindustrie werken. Ook hangt het imago samen met de ervaringen van bekenden van hen die in de timmerindustrie werken. Hiervoor is al aangegeven dat een deel van de ingestroomde leerlingen via familie en/of bekenden informatie over (opleiding voor) de timmerindustrie hebben gekregen.

De mbo-docenten denken, net als de coördinatoren, vooral dat de werkomstandigheden binnen de timmerindustrie bijdragen aan een positief imago van de sector. Wederom worden dan vooral de vaste, weersonafhankelijke werkplek in combinatie met de regelmatige werktijden en werkzaamheden naar voren gebracht.

BWI-docenten

Ook voor de BWI-docenten is het moeilijk in te schatten hoe het met het imago van de timmerindustrie is gesteld. Dit heeft deels te maken met het feit dat de timmerindustrie betrekkelijk weinig aandacht krijgt binnen het vmbo en hierover dus weinig met leerlingen wordt gesproken. Bovendien is het beeld van een sector persoonsgebonden. Het imago hangt erg af van de interesses en ervaringen van leerlingen die nog erg zoekende zijn naar wat ze willen. Sommige leerlingen kennen iemand die in de timmerindustrie werkt en zijn er daardoor enthousiast over. Anderen komen er tijdens een stage achter dat ze het leuk werk vinden.

“Ik heb nog nooit een leerling gehad die negatief over de timmerindustrie dacht. Leerlingen vinden het mooi om iets te maken en ergens onderdeel van uit te maken. Ze zijn dan trots dat ze iets hebben gedaan. Na de stageperiode zie je sommigen heel vrolijk en trots terugkomen.”

BWI-docent

Slechts twee docenten verwachten dat BWI-leerlingen doorgaans positief over de timmerindustrie denken. Hiervoor voeren zij hetzelfde aan als hiervoor bij de coördinatoren en mbo-docenten, namelijk een vaste structuur/werkplek in een binnenomgeving. Een nieuw aspect dat door de BWI-docenten wordt aangedragen is het idee dat leerlingen graag toewerken naar een eindproduct met snel resultaat. In de bouw staat een huis pas na lange tijd, terwijl een kozijn binnen afzienbare tijd geproduceerd is. Twee BWI-docenten hebben het idee dat leerlingen hun keuze voor de timmerindustrie ook baseren op het niveau. Leerlingen waarvoor een bouwplaats te complex is, kiezen voor het duidelijke en meer eenvoudige industriewerk.

Twee BWI-docenten voeren aan dat de onbekendheid van de (mogelijkheden binnen de) timmerindustrie ongunstig zijn voor het imago. Ook de benamingen van de opleidingen/sector – en dan met name het hanteren van de term ‘timmer(en)’ – zouden leerlingen op het verkeerde been zetten (“het heeft weinig met timmeren te maken”). Door ervoor te zorgen dat leerlingen beter weten wat (globaal) de verschillende werkzaamheden en doorgroeimogelijkheden zijn binnen de timmerindustrie, zullen meer leerlingen zich erdoor aangesproken voelen.

Eén BWI-docent benoemt het belang van representatie en diversiteit in de voorlichting over de sector. De timmerindustrie staat volgens hem bekend als een mannenwereld en contrasteert dit met de

meubelindustrie. De meubelindustrie toont in hun promotiemateriaal ook vrouwen in de praktijkruimten. Hij merkt op dat zulke voorbeelden belangrijk zijn voor meisjes, en dat zij vaak neigen naar sectoren waarin zij rolmodellen zien waarin zij zich herkennen.

4. Toeleiding en werving

Hiervoor hebben we geconstateerd dat de instroom van het aantal leerlingen voor de opleidingen voor de timmerindustrie onder druk staat. Ook is al aangegeven dat leerlingen vooral op twee manieren op de hoogte raken van de opleidingen, namelijk via de interne informatievoorziening van de middelbare school en via bedrijfsbezoeken. In dit hoofdstuk zoomen we in op de voorlichtingsactiviteiten die richting potentiële leerlingen worden ontplooid om hen te bewegen om voor een mbo-opleiding voor de timmerindustrie te kiezen. Alvorens daartoe over te gaan geven we eerst weer via welke kanalen leerlingen bij de regionale opleidingsbedrijven terechtkomen.

4.1 Toeleiding naar opleidingen

Uit de gesprekken met coördinatoren van regionale opleidingsbedrijven blijkt dat er drie sporen te onderscheiden zijn waarlangs leerlingen instromen in de voor de timmerindustrie relevante mbo-opleidingen. De eerste en meest belangrijke bron van instroom bestaat uit **vmbo-scholen**. Voor zeven van de acht regionale opleidingsbedrijven zijn dit belangrijke toeleveranciers van nieuwe leerlingen. In de meeste gevallen gaat het om leerlingen met het BWI-profiel. In twee regio's is er daarnaast ook sprake van instroom vanuit de theoretische leerweg op het vmbo. Vanuit het meer techniek brede vmbo-profiel 'Produceren, Installeren, Energie (PIE)' vindt geen instroom in de opleidingen voor de timmerindustrie plaats. Dit betekent dat de timmerindustrie in de 'concurrentiestrijd' om voldoende instroom van leerlingen vooral moet opboksen tegen de bouw en niet tegen andere industriële technieksectoren.

"Wij zien een toename vanuit zij-instromers, dat zijn 18/19-jarigen maar ook twintigers en dertigers die andere banen en vooropleidingen hebben gehad. De tendens daarin is dat we relatief best veel kandidaten binnenkrijgen die oorspronkelijk voor de havo of hbo-opleiding kozen want doorstuderen was zo geweldig. Zij hebben door de jaren heen geconcludeerd iets met de handen te willen doen. Die groep neemt toe."

Coördinator

Bij vier van de acht opleidingsbedrijven worden ook **via bedrijven** leerlingen aangereikt om een BBL-opleiding te gaan volgen. Het gaat hier dan om leerlingen die een (bij)baan of een stage in de timmerindustrie hebben gehad en dus al aan de praktijk 'geproefd' hebben. De leerlingen die een stage hebben gevolgd zijn weliswaar via school in aanraking gekomen met de timmerindustrie, maar blijkbaar heeft het werken in de praktijk de doorslag gegeven om voor de BBL-opleiding te

kiezen. Het is daarbij belangrijk dat zij goed door bedrijven worden ontvangen en goed worden begeleid zodat zij positieve ervaringen opdoen met het werken in een bedrijf. Als de 'onboarding' niet goed is en zij negatieve ervaringen opdoen, raken deze potentiële leerlingen verloren voor de instroom in de relevante opleidingen.

Het derde spoor voor de instroom dat door drie coördinatoren wordt genoemd betreft de **zij-instromers**. Dit zijn leerlingen die eerst in andere branches werkzaam zijn geweest en uiteindelijk alsnog de keuze voor de timmerindustrie maken. Vanuit de coördinatoren wordt opgemerkt dat dit niet altijd mensen met een vmbo-opleiding zijn, zij constateren ook dat mensen met een havo- of

hbo-vooropleiding op latere leeftijd alsnog instromen in een BBL-opleiding voor de timmerindustrie. Voor één regionaal opleidingsbedrijf zijn zij-instromers zelfs de grootste groep instromende leerlingen voor de timmerindustrie. Een andere coördinator constateert dat de groep zij-instromers in omvang toeneemt terwijl er steeds minder vmbo'ers instromen.

4.2 Voorlichtingsactiviteiten

In deze paragraaf bespreken we de activiteiten die ontplooid worden om nieuwe leerlingen te interesseren voor een opleiding voor de timmerindustrie. Deze voorlichtingsactiviteiten bezien we zowel vanuit het perspectief van de coördinatoren van regionale opleidingsbedrijven als vanuit de BWI-docenten.

Doelgroepen voorlichting regionale opleidingsbedrijven

Op elk geraadpleegd regionaal opleidingsbedrijf wordt uitgebreid op de werving van nieuwe leerlingen ingezet. De doelgroepen van deze voorlichtingsactiviteiten kunnen verschillend zijn. Bij twee regionale opleidingsbedrijven worden voorlichtings- en oriëntatieactiviteiten ontplooid waarbij al **basisschoolleerlingen** aanwezig zijn. Het gaat hierbij om deelname aan techniekdagen en bezoeken aan basisscholen. Het doel daarvan is het vergroten van de belangstelling voor de techniek en het (v)mbo te vergroten en kennis te laten maken met de timmerindustrie (en andere sectoren waarop zij zich richten).

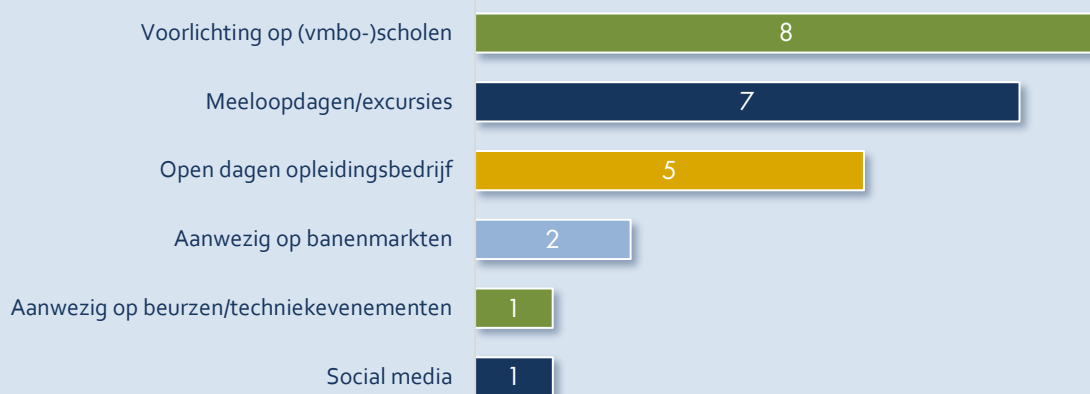
Alle regionale opleidingsbedrijven ontplooiën voorlichtingsactiviteiten in de richting van vmbo-leerlingen. Een deel van deze activiteiten is gericht op de **eerste twee jaren van het vmbo**, met als doel om de instroom naar het BWI-profiel te bevorderen. Bij effectieve voorlichtingsactiviteiten wordt dan bijgedragen aan een grotere vijver van leerlingen die door kunnen stromen naar een vervolgopleiding voor de timmerindustrie. Andere voorlichtingsactiviteiten richten zich op de **vmbo-leerlingen met het BWI-profiel** om hen te 'verleiden' om de keuze voor een mbo-opleiding voor de timmerindustrie te maken. Dit om de instroom in de beroepsopleidingen voor de timmerindustrie te bevorderen.

Daar waar regionale opleidingsbedrijven een breed scala aan voorlichtingsactiviteiten ontplooiën om alle bovenstaande doelgroepen te bereiken, speelt de kracht van de herhaling. Leerlingen maken op verschillende momenten gedurende hun gehele schoolcarrière (hernieuwd) kennis met de timmerindustrie (en bij een deel van de regionale opleidingsbedrijven: de bouwsector als geheel waartoe zij ook de timmerindustrie rekenen).

Typen voorlichtingsactiviteiten regionale opleidingsbedrijven

In figuur 4.1 is weergegeven welke typen voorlichtingsactiviteiten de regionale opleidingsbedrijven ontplooiën in de richting van bovenstaande doelgroepen.

Figuur 4.1 Typen voorlichtingsactiviteiten van regionale opleidingsbedrijven

Uit bovenstaande blijkt dat twee typen voorlichtingsactiviteiten de boventoon voeren. Bij het eerste type activiteit bezoekt het regionale opleidingsbedrijf vmbo-scholen in de regio en wordt tijdens deze **bezoeken aan school** (ook) informatie verstrekt over (opleidingen voor) de timmerindustrie. Eén regionaal opleidingsbedrijf geeft leerlingen tijdens zo'n bezoek een virtuele rondleiding door een bedrijf uit de timmerindustrie met behulp van een VR-set. Het tweede type activiteit is het organiseren van **meeloopdagen, excursies en open dagen**. In dat geval komen geïnteresseerde leerlingen naar het regionale opleidingsbedrijf en/of bezoeken zij bedrijven uit de timmerindustrie. Op die manier kunnen zij kennismaken met het werk binnen de sector. (Potentiële) leerlingen krijgen een rondleiding en worden dikwijls aan het werk gezet om een werkstuk te maken. De overige typen voorlichtingsactiviteiten uit bovenstaand schema spelen een bescheiden rol in de werving van leerlingen.

Bij het bovenstaande moet nog wel in herinnering worden gebracht dat zes van de acht regionale opleidingsbedrijven een bredere sectororiëntatie hebben dan alleen de timmerindustrie. Bij deze regionale opleidingsbedrijven 'lift' de timmerindustrie dus in zekere zin mee met de voorlichting over

"Op alle vmbo-scholen in de regio geven we voorlichting en we nemen leerlingen mee naar de timmerindustrie. Dat is een complete dag met les over de branche en een rondleiding in de fabriek."

Coördinator

opleidingen voor andere sectoren (zie tabel 2.1). De mate waarin de timmerindustrie aandacht krijgt in deze voorlichtingsactiviteiten – en dus ook echt op het netvlies van potentiële leerlingen komt te staan – kan in de praktijk zeer uiteenlopen.

Hierboven genoemde activiteiten zijn direct gericht op het voorlichten van leerlingen. In aanvulling daarop vinden vanuit twee regionale opleidingsbedrijven ook **indirecte voorlichtingsactiviteiten** plaats. Deze activiteiten zijn gericht op personen die in contact staan met leerlingen. Zo geeft een coördinator aan dat de opleidingen voor de timmerindustrie ook bij **bedrijven** in de sector onder de aandacht worden gebracht. Dit met als achterliggende gedachte dat medewerkers uit de timmerindustrie als ambassadeurs van de beroepsopleiding gaan fungeren. Hiervoor is al aangegeven dat een deel van de leerlingen via bedrijven naar een mbo-opleiding zijn geleid.

Een ander regionaal opleidingsbedrijf organiseert **courses voor vmbo-docenten**. Via deze cursus krijgen zij informatie aangereikt over (werken in) de timmerindustrie waardoor zij hun leerlingen daarover beter kunnen informeren. Ook voor docenten geldt namelijk het motto 'onbekend maakt onbemind'. Hiervoor is al opgemerkt dat het aantal BWI-docenten met een achtergrond in de timmerindustrie steeds minder wordt, waardoor zij niet vanuit eigen ervaringen in de timmerindustrie kunnen putten.

"Wij bezoeken scholen met een touringcar en vertellen de jeugd wat je bij ons kan doen. Ook doen we mee aan open dagen, meeloopdagen, techniekevenementen, beroepenwedstrijden. We gaan naar alle vmbo's en zoveel mogelijk basisscholen en banenmarkten. Alle evenementen proberen we. We zetten in op de kracht van herhaling en zorgen dat we zoveel mogelijk aanwezig zijn."

Coördinator

Inhoud voorlichting

We zijn nagegaan waar in de voorlichting vanuit de regionale opleidingsbedrijven de focus ligt daar waar het gaat om de profilering van de timmerindustrie in richting de (potentiële) leerlingen. Uit de antwoorden van de coördinatoren blijkt dat er geen eenduidig profiel van de timmerindustrie wordt uitgedragen. Er wordt in de informatievoorziening min of meer 'geshopt' uit drie typen informatie over de timmerindustrie, die in verschillende combinaties worden gedeeld.

In eerste plaats gaat dit om de werkomstandigheden, oftewel de **situatie** waarin men komt te werken. Hierbij wordt met name uitgedragen dat de werkplek zich binnen in een fabriek of werkplaats bevindt die niet aan weersomstandigheden onderhevig is (daartegenover staat de werkplek op de bouw, waar men op verschillende bouwlocaties in weer en wind moet werken). Daarnaast worden hierbij ook zaken genoemd als de regelmatige structuur van het werk, bijvoorbeeld als het gaat om werktijden, werkzaamheden, locatie en collega's.

Het tweede type informatie dat wordt uitgedragen gaat over de **typen werkzaamheden** die verricht worden en het **product** dat daaruit voortkomt. Ook hier is de insteek heel verschillend. Zo kan het gaan over het werken met hout, dat er mooie dingen gemaakt worden, of worden verschillende stappen in het productieproces uitgelicht.

Ten derde wordt informatie over de **inhoud en opbouw van de opleiding** gedeeld. Hierbij gaat het bijvoorbeeld over de verschillen tussen een BBL- en BOL-opleiding of over de manier waarop leerlingen begeleid worden tijdens het praktijkgedeelte van de opleiding. Over de begeleiding door de leerbedrijven wordt wel verschillend gedacht. Bij sommige bedrijven waarmee de regionale opleidingsbedrijven 'zaken doen' is dit goed geregeld, maar er zijn in de optiek van de regionale coördinatoren ook bedrijven waarbij op dit punt nog één en ander verbeterd kan worden.

Rol scholen in de voorlichting

Ook de geraadpleegde mbo-docenten hebben een rol in de voorlichting van BWI-leerlingen die een vervolgopleiding moeten kiezen. Zij hebben contact met BWI-scholen, geven voorlichting op scholen, wonen open dagen bij en/of begeleiden leerlingen tijdens meeloopdagen op het mbo. Mbo-docenten maken hierbij gebruik van videomateriaal, praatplaten, foto's en verschillende gereedschappen om de werkzaamheden binnen de timmerindustrie te illustreren.

Hiervoor is al opgemerkt dat docenten en decanen een belangrijke rol vervullen in de informatievoorziening over de timmerindustrie. In het kader van een loopbaanoriëntatieprogramma organiseren ook de vmbo-scholen verschillende voorlichtingsmomenten en -activiteiten. Decanen en vmbo-docenten zijn vanuit die optiek betrokken bij **collectieve voorlichtingsactiviteiten** als banenmarkten, klassikale voorlichting en ouderavonden. Naast het verstrekken van informatie over vervolgoopleidingen, worden leerlingen tijdens deze voorlichting ook gewezen op open dagen bij de opleidingen aan de regionale opleidingsbedrijven. Bij een deel van deze activiteiten worden mbo's, regionale opleidingsbedrijven en/of (medewerkers van) bedrijven uit de verschillende sectoren betrokken.

In aanvulling op bovenstaande collectieve activiteiten vindt er ook nog **individuele voorlichting** plaats via gesprekken met mentoren, coaches, en/of de decaan. Eén docent legt hierbij uit dat het loopbaanoriëntatieprogramma gedurende de gehele vmbo-opleiding loopt. Eerste- en tweedejaars komen bijvoorbeeld ook kijken bij de hogere profielklassen voordat ze hun keuze voor een profiel maken.

"Hier op school doen we ook loopbaanoriëntatie, daar komen bedrijven vertellen over hun bedrijf en mogelijkheden. Werken met een digitaal LOB loopbaan oriëntatiesysteem, dan moeten ze onderzoek doen naar werkgelegenheid en wat ze leuk vinden. Eerste- en tweedeklassers komen bij alle profielen langs, dus ook bij BWI. Dan lichten wij ook toe wat de timmerindustrie inhoudt. Leerlingen gaan zo door alle sectoren heen in de eerste klas. In tweede klas kiezen ze twee profielen die ze leuk vinden en aan eind van het jaar maken ze een voorlopige keuze. Pas in de derde klas kiezen ze het profiel pas echt. Ze moeten stage lopen, verplicht een externe school en voorlichtingsavonden bezoeken, en dat moeten ze dan uploaden in een programma."

BWI-docent

Uit de beantwoording van de vragen door de BWI-docenten blijkt dat de timmerindustrie in de bovenstaande voorlichtingsactiviteiten niet altijd helder geprofileerd wordt. Deze respondenten lijken dan vooral over de algehele voorlichting over de keuze van een vervolgoopleiding te spreken. Opvallend is namelijk dat twee geraadpleegde BWI-docenten erkennen dat zij zelf onvoldoende over de vervolgoopleidingen voor de timmerindustrie weten om leerlingen hierover adequaat voor te lichten. Zij veronderstellen dat de decaan deze rol wel goed kan vervullen. Twee andere BWI-docenten twijfelen of de informatievoorziening vanuit hun onderwijsinstelling over (de inhoud van) vervolgoopleidingen voor specifiek de timmerindustrie voldoet.

4.3 Intakeproces

Aan de coördinatoren van de zes regionale opleidingsbedrijven die ook voor andere sectoren opleiden, hebben we een aantal aanvullende vragen gesteld over het aanmeldingsproces. Dit omdat bij de aanmelding van leerlingen nog niet direct een (definitieve) keuze voor een opleiding wordt gemaakt. De betreffende coördinatoren kunnen in de intakefase dan ook nog invloed uitoefenen op de keuze van de leerling voor een specifieke opleiding (en dus ook voor een opleiding voor de timmerindustrie).

Regionale opleidingsbedrijven ervaren dat bij een deel van de leerlingen die zich aanmelden al overduidelijk een keuze is gemaakt voor een specifieke opleiding. Dit geldt onder meer in die gevallen waarbij (twee) opleidingsbedrijven leerlingen aangemeld krijgen via aangesloten bedrijven. Op het moment van de aanmelding van deze leerlingen ligt de keuze voor de opleiding min of meer vast. In dat geval wordt namelijk gekozen voor een opleiding die volgens het bedrijf (en de leerling) het meest passend is. Bij de intake wordt weliswaar nog een gesprek gevoerd, maar staat dit gesprek niet zozeer in het teken van het maken van de keuze voor de meest geschikte opleiding.

Daar waar de keuze voor een opleiding nog niet bij voorbaat vastligt wordt eveneens eerst een **intakegesprek** gevoerd, al dan niet samen met de ouder(s)/verzorgers van de (potentiële) leerling. Tijdens dit intakegesprek wordt gekeken naar de interesses, achtergrond en verwachtingen van de kandidaat en worden voor- en nadelen van bepaalde richtingen bekeken. Aan de hand van het intakegesprek wordt een instroomroute bepaald waarbij dus zowel voor de timmerindustrie als voor een andere richting gekozen kan worden.

“Ik vraag twijfelende kandidaten: als het straks september is na de zomervakantie, waar word je dan gelukkig van? Ik adviseer altijd: ongeacht wat alles en iedereen in dit voorlichtingscircus aan je vertelt, volg je eigen hart want jij moet het doen. Jij moet straks de meeste dagen met plezier iets gaan doen. Om te ontdekken welk beroep of vak je leuk vindt, kun je filmpjes kijken en scholen raadplegen. Maar er is maar één manier om er echt achter te komen: kijk of je kunt meelopen bij een bedrijf. Vervolgens zoek ik een timmerbedrijf waar ze paar dagen kunnen meelopen. Dan leg ik uit dat deze kandidaat voor een beroepskeuze staat. Als zo’n bedrijf diegene dan de hele dag hetzelfde laat doen, weten we zeker dat de leerling niet terugkomt.”

Coördinator

Uit bovenstaande blijkt dat coördinatoren van de regionale opleidingsbedrijven een **adviserende rol** vervullen bij de keuze voor een BBL-opleiding. Wij hebben gevraagd op welke zaken de coördinatoren letten als ze kandidaten adviseren om al of niet voor een opleiding voor de timmerindustrie te kiezen. In de eerste plaats toetsen zij of de kandidaat zich tot bepaalde kenmerken van de timmerindustrie aangetrokken voelt. Het gaat hierbij vooral om de werkomstandigheden zoals die hiervoor ook al bij het imago van de timmerindustrie aan de orde is gekomen (namelijk type werkzaamheden, binnen werken, vaste plaats etc.). In de tweede plaats letten coördinatoren op bepaalde karaktereigenschappen van leerlingen. Vooral rustige, meer introverte persoonlijkheden passen in de optiek van deze coördinatoren goed bij de timmerindustrie. Dit type leerlingen heeft vaak behoefte aan structuur en regelmaat in hun werk.

Leerlingen die een voorkeur hebben voor wisselende werkomstandigheden, locaties en collega’s worden doorgaans toegeleid naar een bouwopleiding. Daar waar zowel opleidingen voor de meubelindustrie als opleidingen voor de timmerindustrie aangeboden worden, worden de meer creatieve personen die over een fijne motoriek beschikken geadviseerd om een zich verder te oriënteren op de meubelindustrie. Kandidaten die niet over fijne motoriek beschikken worden dan naar de timmerindustrie verwezen.

“De jongens in de bouw zijn praatjesmakers. De leerlingen die een opleiding voor de timmerindustrie volgen zijn vaak stiller en meer op zichzelf. In een grote groep gaan ze vaak apart zitten. Ze houden meer van gestructureerde omgeving. Als iemand meer afwisseling en verschillende omgevingen wil, dan adviseren we iets anders. We bekijken of het karakter past bij de werkomgeving.”

Coördinator

Deze adviserende rol geldt vooral voor situaties waar kandidaten zelf ook nog twijfelen over wat voor hen de juiste richting is. Sommige coördinatoren bieden in aanvulling op het intakegesprek nog de mogelijkheid om kandidaten meer praktijkervaring op te laten doen voordat ze zich vastleggen op een keuze voor de opleiding. Dankzij wat extra ervaring met de werkzaamheden en situatie waarin ze (mogelijk) komen te werken, kunnen de kandidaten een betere afweging maken tussen verschillende opleidingen.

4.4 Ondersteuningsbehoefte

Aan de geraadpleegde coördinatoren van de regionale opleidingsbedrijven en de docenten hebben we gevraagd of zij behoefte hebben aan (meer) ondersteuning bij de werving- en de voorlichtingsactiviteiten voor de opleidingen voor de timmerindustrie. Uit de beantwoording van deze vraag komen drie ondersteuningsbehoeften naar voren, die we hieronder de revue laten passeren.

Promotiemateriaal

Als eerste ondersteuningsbehoefte is naar voren gebracht om **verbeterd promotiemateriaal** aangereikt te krijgen. Vanuit de regionale coördinatoren is aangevoerd dat het huidige beschikbare promotiemateriaal te uitgebreid en onvoldoende toegankelijk is voor (potentiële) leerlingen. Er bestaat een wens voor up-to-date en visueel aantrekkelijk promotiemateriaal met een bondige sfeerimpressie van de timmerindustrie. Dit materiaal dient niet alleen in papieren vorm beschikbaar te komen, maar ook in de vorm van filmpjes en dergelijke.

“Als de timmerindustrie meer leerlingen wil, moet er meer voorlichting worden gegeven. En misschien moet er in het BWI-pakket een opdracht vanuit timmerindustrie komen. Licht ook docenten beter voor over de timmerindustrie.”

BWI-docent

De behoefte aan verbeterd voorlichtingsmateriaal is niet alleen door de regionale opleidingsbedrijven naar voren gebracht maar ook vanuit de BWI-docenten. De meeste BWI-docenten (7) geven aan dat hun onderwijsinstelling niet of nauwelijks over voorlichtingsmateriaal beschikt om leerlingen over opleidingen voor en het werken in de timmerindustrie te informeren. Op de scholen waar wel voorlichtingsmateriaal over (opleiden voor) de timmerindustrie beschikbaar is, gaat het om folders of boekjes. Hiervoor dienen meer moderne materialen in de plaats te komen.

Ook een mbo-docent sluit zich aan bij deze wens voor verbeterd promotiemateriaal en geeft aan graag meer visueel materiaal tot zijn beschikking te hebben om snel een duidelijk beeld van de sector op geïnteresseerden over te brengen.

“Folders zijn wel leuk maar ik ben al blij als leerlingen aantekeningen bewaren. Dat werkt dus niet. Ik ben zelf geen voorstander van social media maar het werkt wel: TikTok-filmpjes. Daar zit vooral bij de jeugd de winst. Herhaling helpt daar ook bij. Een leerling scrolt het misschien weg maar ziet het wel. Voor posters is het lokaal groot genoeg dus die hang ik wel op. Maar daar moet dan wel een QR-code op staan die naar een pagina of filmpje leidt.”

BWI-docent

“Ik moet zelf voorlichtingsfilmpjes opzoeken op YouTube als ik vragen krijg van leerlingen. Het zou handig zijn als er materiaal gebracht wordt door een school die graag leerlingen wil. Het balletje ligt ook bij zo'n opleiding. Onbekend maakt onbemind, dat geldt ook voor mij.”

BWI-docent

“Als je iets goeds wil doen moet je eigenlijk filmpjes maken. Folders vind je later overal terug of ze blijven maanden in rugzakken zitten. Als je een filmpje hebt kun je die makkelijk doormailen.”

BWI-docent

Grotere rol bedrijven uit timmerindustrie

In de tweede plaats vraagt een deel van de gesprekspartners om een grotere rol van bedrijven uit de timmerindustrie in de voorlichting over de opleidingen voor de timmerindustrie. Deze behoefte vloeit deels voort uit de eerdere constatering dat steeds minder BWI-docenten affiniteit met de timmerindustrie hebben omdat zij daar gewerkt hebben. In de collectieve en persoonlijke voorlichting aan vmbo-leerlingen komt de timmerindustrie – bij gebrek aan ervaringsdeskundigheid – dan ook (steeds) minder goed voor het voetlicht van potentiële leerlingen. Niet alleen komt de timmerindustrie er bekaaid vanaf in de voorlichting, ook wordt niet altijd een compleet beeld van en up-to-date informatie over de sector verspreid. Vier BWI-docenten herkennen zich in dit beeld.

Wat de grotere rol voor bedrijven betreft, verwachten de betreffende respondenten dat bedrijven in voorlichtingsactiviteiten meer samen optrekken met scholen. Dit om vanuit de praktijk meer aandacht te kunnen besteden aan de profilering van de timmerindustrie en de aantrekkelijkheden van het werk. Daar waar bedrijven zelf al voorlichtingsactiviteiten ontplooiën verwachten respondenten dat scholen van die activiteiten op de

“Ik mis dat iemand van een bedrijf zegt dat ze een open dag hebben en vraagt of wij dat bekend maken bij leerlingen. En dat bedrijven het met ons delen als ze personeel zoeken.”

BWI-docent

“Ik heb zelf een bouwopleiding gevolgd dus daar kan ik veel over vertellen. Over de timmerindustrie en de opleiding daarvoor kunnen anderen meer vertellen dan ik.”

BWI-docent

hoogte worden gesteld zodat zij zich daarbij aan kunnen sluiten. Zij kunnen dan docenten een leerlingen attenderen op deze activiteiten.

In het verlengde hiervan wordt vooral de wens geuit om (meer) gastlessen door bedrijven te laten verzorgen en (meer) excursies te organiseren naar bedrijven uit de timmerindustrie. Dit wordt zowel door BWI-docenten als mbo-docenten aangevoerd. Deze activiteiten versterken niet alleen de naamsbekendheid van de sector bij (potentiële) leerlingen maar geven ook een veel beter beeld van waar de timmerindustrie voor staat. Overigens dienen deze activiteiten ook gericht te zijn op de docenten. Ook bij hen bestaat behoefte aan meer inzicht in de praktijk van de timmerindustrie.

Daarnaast hebben enkele respondenten aangegeven dat bedrijven uit de timmerindustrie in hun regio meer model kunnen staan in visuele uitingen op social media. Bedrijven uit de eigen omgeving spreken leerlingen namelijk meer aan dan bedrijven verder weg.

“Ik mis het eerlijk gezegd wel want het is tegenwoordig zo divers. Wij blijven de basis aanbieden aan leerlingen. Het gaat zo snel in de timmerindustrie dat we het eigenlijk niet zo goed meer kunnen bijhouden.”

BWI-docent

Meer middelen voor voorlichting

Een derde ondersteuningsbehoefte – die door twee coördinatoren van regionale opleidingsbedrijven naar voren zijn gebracht – heeft betrekking op het intensiveren van de voorlichting. Deze coördinatoren geven aan dat er onvoldoende tijd en middelen beschikbaar zijn om de promotie van de timmerindustrie vorm en inhoud te geven. Er is in hun optiek onvoldoende capaciteit om effectieve wervingsactiviteiten te ontplooiën en goede relaties met zowel de vmbo-scholen als de bedrijven uit de timmerindustrie op te bouwen. Vanuit deze gesprekspartners is dan ook de wens geuit om meer financiële middelen voor het vergroten van de personele capaciteit om de promotie van (de opleidingen voor) de timmerindustrie op te pakken en daarmee de instroom in de relevante opleidingen te vergroten.

5. Keuze en oordeel opleiding

Hiervoor is een beeld geschetst op welke wijze (potentiële) instromers over vervolgoedingen voor de timmerindustrie geïnformeerd worden. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op het keuzeprocess bij leerlingen en of de uitkomst hiervan – namelijk dat zij een opleiding voor de timmerindustrie zijn gaan volgen – achteraf gezien juist is geweest. De navolgende uitkomsten zijn dan ook vooral gebaseerd op de enquête onder de BBL-leerlingen. Op een aantal plekken zijn ook uitkomsten vanuit andere respondentgroepen toegevoegd.

5.1 Keuzeprocess

In deze paragraaf bezien we allereerst of leerlingen ook andere opleidingen hebben overwogen en bespreken we vervolgens hun motivatie om (toch) voor hun huidige opleiding te kiezen.

'Concurrerende' opleidingen

We hebben aan de leerlingen gevraagd of zij, naast opleidingen voor de timmerindustrie, ook nog andere opleidingen hebben overwogen. De antwoorden zijn in onderstaande figuur weergegeven.

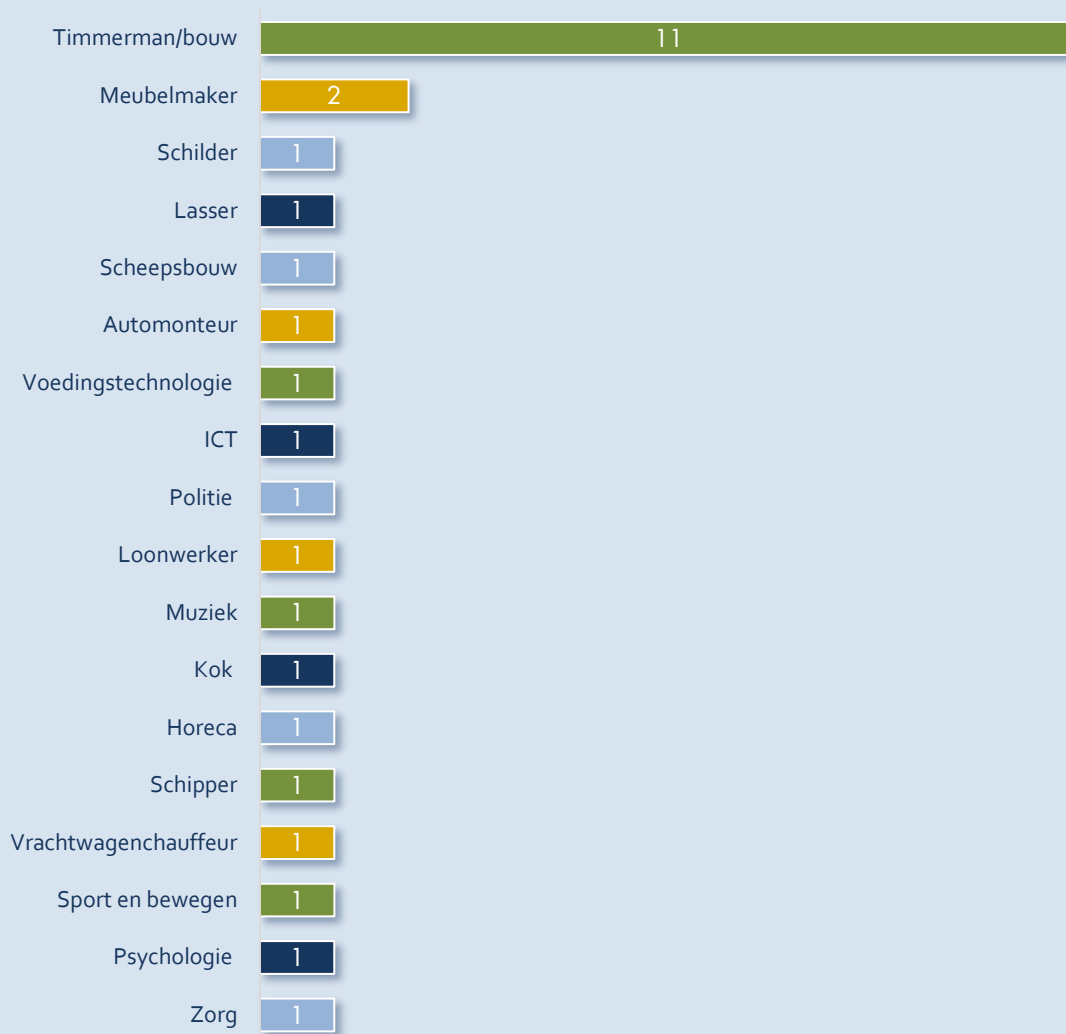
Figuur 5.1 Andere opleidingen overwogen (N=60)

Bijna de helft van de geraadpleegde leerlingen heeft direct voor een opleiding voor de timmerindustrie gekozen en dus geen andere opleidingen overwogen. De leerlingen in deze groep blijken eerst de sector te hebben gekozen en daarna de opleiding die daarbij past. Ruim vier op de tien heeft wel gekozen uit meerdere opleidingen. Dit betekent dat zij de huidige opleiding voor de timmerindustrie afgezet hebben tegen andere opleidingsmogelijkheden, waarbij zij alsnog voor de eerste optie hebben gekozen.

Aan de 25 leerlingen die een keuze uit meer opleidingen hebben gemaakt, hebben we vervolgens gevraagd welke opleidingen zij nog meer overwogen hebben. Uit figuur 5.2 blijkt dat de opleiding tot timmerman of andere bouwgerelateerde opleiding verreweg het meeste werd genoemd (door ruim vier op de tien leerlingen). Nog eens twee andere leerlingen hebben een opleiding in de meubelindustrie overwogen. Alle andere opleidingen, die voor zeer uiteenlopende sectoren opleiden, zijn elk één keer genoemd.

Figuur 5.2 Overwogen opleidingen voorafgaande aan keuze opleiding timmerindustrie (N=25)

* *Leerlingen konden meerdere antwoorden geven.*

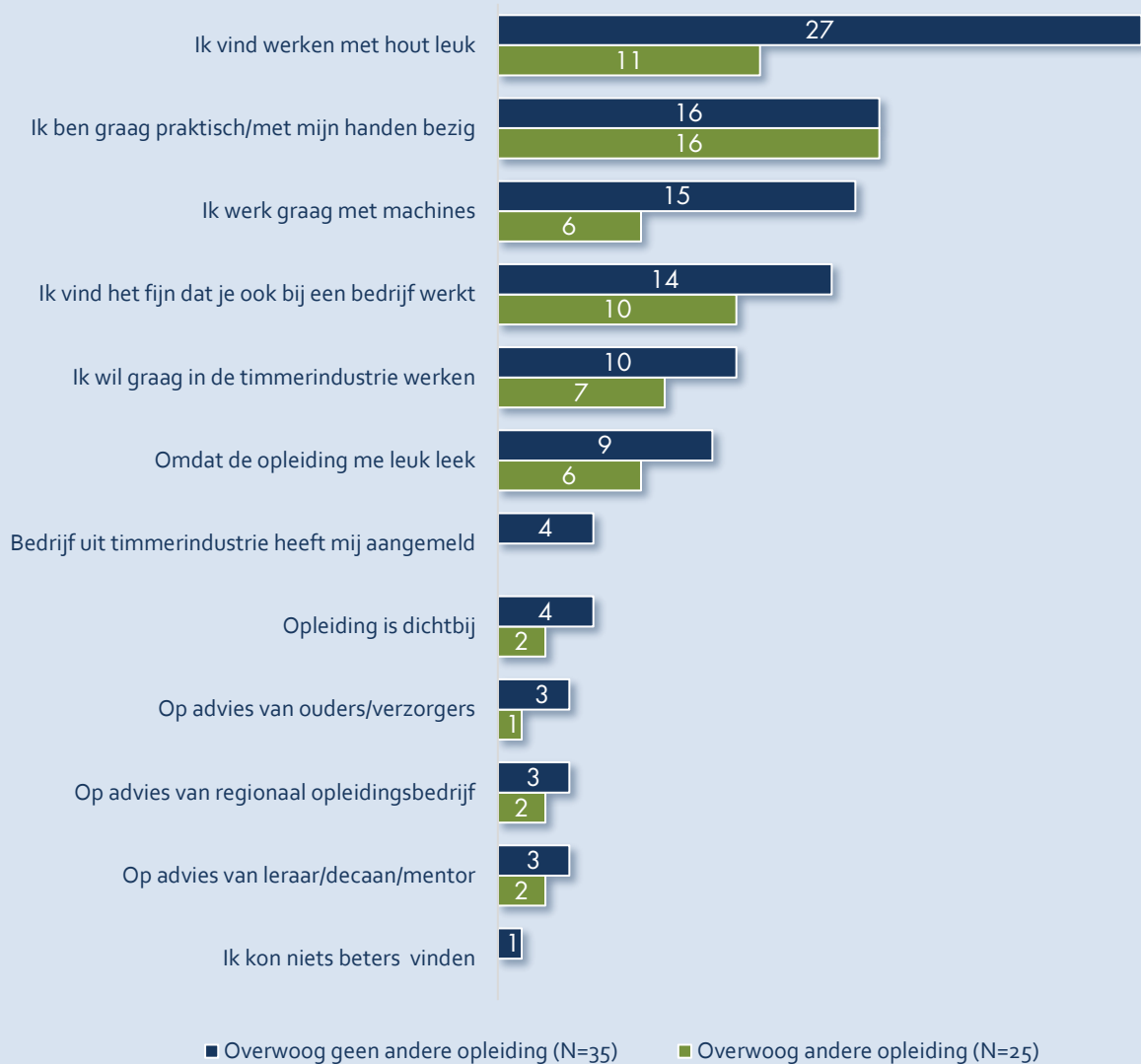
Aan de coördinatoren en BWI-docenten hebben wij eveneens gevraagd welke vervolgopleidingen volgens hen tijdens het keuzeproces van de leerlingen 'concurreren' met opleidingen voor de timmerindustrie. De coördinatoren noemen vooral bouwopleidingen en in mindere mate de meubel- en interieurbouw. Dit komt overeen met het beeld op basis van de leerlingenraadpleging hierboven. Daarnaast melden drie van de acht coördinatoren dat er niet zozeer andere concurrerende sectoren zijn, het gaat volgens hen vooral om welk type beroep een individuele leerling bij zich vindt passen. Ook dit blijkt uit de grote variatie van andere opleidingen die overwogen zijn.

Onder de BWI-docenten zien we een heel ander beeld van vermeende concurrentie, zij noemen hiervoor vooral creatieve opleidingen zoals de meubel- en interieurbouw en in mindere mate design- en decoratieopleidingen. Als dit daadwerkelijk het geval is, dan valt de uiteindelijke beslissing vaak ten nadele van de timmerindustrie uit. Maar twee leerlingen hadden namelijk ook de meubelindustrie op het oog en hebben uiteindelijk voor de timmerindustrie gekozen. De leerlingen waarbij het kwartje de andere kant opviel, zijn in dit onderzoek buiten beeld gebleven omdat uitsluitend de BBL-leerlingen van opleidingen voor de timmerindustrie zijn geraadpleegd.

Motieven keuze huidige opleiding

Vervolgens hebben we aan de leerlingen de vervolgvraag gesteld waarom zij voor de huidige opleiding (die opleidt voor een baan in de timmerindustrie) hebben gekozen. De motieven zijn in figuur 5.3 weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen leerlingen die direct hun vizier hadden op een opleiding voor de timmerindustrie en zij die meerdere opleidingen hebben overwogen.

Figuur 5.3 Motivatie leerlingen voor keuze opleiding timmerindustrie (N=60)

* Leerlingen konden meerdere antwoorden geven.

Tussen beide groepen leerlingen zien we opvallende verschillen in de keuzemotieven. De groep leerlingen die 'direct' voor een opleiding voor de timmerindustrie hebben gekozen, brengt twee hoofdkenmerken van de timmerindustrie (relatief) veel vaker naar voren dan de andere groep leerlingen, namelijk het product (hout) en de techniek (werken met machines).⁶ De term 'houttechniek' – die bij een deel van de regionale opleidingsbedrijven voor hun opleidingen wordt

⁶ Deze verschillen blijken ook als uitgegaan wordt van de relatieve aandelen respondenten die deze motieven hebben genoemd: hout (77% versus 44%) en techniek (42% versus 24%).

gehanteerd – zou wat de eerste groep leerlingen betreft dan ook uitermate goed passen bij hun keuzemotieven.

Bij de andere motieven uit figuur 5.3 troffen we geen overtuigende verschillen tussen beide groepen leerlingen aan.

5.2 Beoordeling opleiding

We hebben de geënquêteerde leerlingen gevraagd om een aantal aspecten van de opleiding te beoordelen. Allereerst hebben wij hen de algemene vraag gesteld of de opleiding die zij nu volgen aan de **verwachtingen** voldoet. Hieruit komt een positief beeld voort dat in onderstaande figuur is weergegeven. Bij 85% van de leerlingen waren de verwachtingen over de opleidingen uitgekomen of zelfs overtroffen. Vooral het praktijkgedeelte van de opleiding kan op veel waardering van de leerlingen rekenen. Daarnaast worden als pluspunten genoemd dat ze met hun handen werken, veel leren en ook nog geld verdienen.

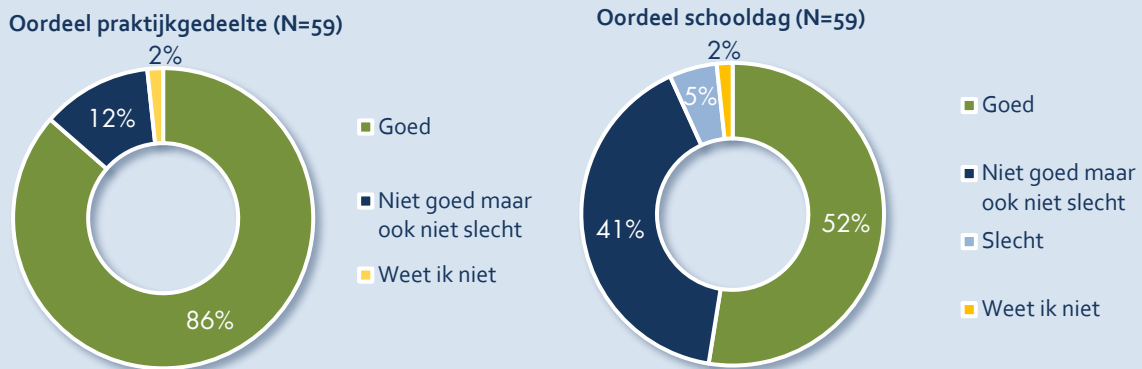
Figuur 5.4 Opleiding voldoet aan verwachting (N=60)

Het kleine aandeel leerlingen dat de opleiding minder leuk dan verwacht vindt, blijken met name kritisch te zijn over de schooldag van de BBL-opleiding. Deze leerlingen vinden de lesstof saai en/of onduidelijk en vinden het bovendien vervelend dat ze de hele dag achter hun laptop zitten en alles zelf moeten doen. Hiervoor is al opgemerkt dat deze schooldag veelal niet klassikaal wordt gegeven.

De bovenstaande bevindingen worden ook bevestigd uit de antwoorden op de vraag hoe de leerlingen het **praktijkgedeelte** en de **schooldag** van hun opleiding beoordelen. Het oordeel over het praktijkgedeelte is in overgrote meerderheid van de respondenten positief. Over de schooldag zijn de meningen meer verdeeld. Een aanzienlijk deel oordeelt hierover neutraal, om de redenen die hierboven zijn gegeven.

Figuur 5.5 Oordeel onderdelen opleiding (N=59)

Het werken in de praktijk gedurende de BBL-opleiding bevalt (bijna) negen op de tien geënquêteerde leerlingen goed. Daar waar leerlingen een neutraal oordeel over het praktijkgedeelte hebben, blijken de leerlingen vooraf geen goed beeld te hebben gehad waarop de werkzaamheden betrekking hebben en wat van hen werd verwacht.

Tot slot hebben we aan de leerlingen gevraagd om een oordeel te vellen over (werken in) de timmerindustrie. Uit figuur 5.6 volgt dat ruim twee derde van de leerlingen een positief beeld van de timmerindustrie heeft. Een kwart oordeelt neutraal.

Figuur 5.6 Beeld timmerindustrie onder leerlingen (N=57)

Gevraagd naar wat niet bevalt of waar sommige leerlingen minder tevreden over zijn, dan blijkt dit vooral betrekking te hebben op de sfeer binnen het bedrijf waar het praktijkgedeelte wordt gevolgd en de omgang met collega's op de werkvloer. Ook ontbreekt het volgens sommige leerlingen aan voldoende begeleiding binnen het bedrijf. Ten slotte lijkt er bij enkele leerlingen geen 'fit' te bestaan tussen hun wensen/capaciteiten en de werkzaamheden die zij in het praktijkgedeelte van de opleiding uitvoeren bij het bedrijf uit de timmerindustrie.

Figuur 5.8 Minpunten werk binnen timmerindustrie volgens leerlingen (N=15)

* Leerlingen konden meerdere antwoorden selecteren.

6. Opleidings- en sectorrendement

In dit laatste hoofdstuk geven we indicaties voor het opleidings- en sectorrendement van de opleidingen voor de timmerindustrie. Bij het opleidingsrendement gaat het om voortijdige uitval in de opleidingen waarbij leerlingen dus zonder diploma uitstromen. Het sectorrendement heeft betrekking op de mate waarin gediplomeerde leerlingen na hun opleiding ook daadwerkelijk in de timmerindustrie gaat werken.

6.1 Opleidingsrendement

Belangrijk voor het op peil houden van de instroom van arbeidskrachten in de timmerindustrie is dat voldoende BBL-leerlingen met een diploma op zak beschikbaar komen. Eén van de knoppen waaraan gedraaid kan worden, is de werving van leerlingen te versterken en dus de instroom in de opleidingen voor de timmerindustrie te vergroten. Een andere knop is om de tussentijdse uitval tijdens de opleiding te beperken en dus te zorgen dat zoveel leerlingen gekwalificeerd worden.

Omvang voortijdige uitval

We hebben aan de coördinatoren van de regionale opleidingsbedrijven gevraagd welk deel van de leerlingen (naar schatting) de afgelopen twee jaar tussentijds is afgehaakt en dus zonder diploma is uitgestroomd uit de opleidingen voor de timmerindustrie. Deze aandelen blijken sterk uiteen te lopen (zie tabel 6.1). De variatie in aandelen heeft overigens ook te maken met de geringe aantallen leerlingen bij sommige regionale opleidingsbedrijven. Uitval van één leerling op een klein aantal levert dan direct een hoger aandeel op dan uitval van één leerling ten opzichte van tientallen leerlingen. Vandaar dat in onderstaande tabel ook het huidig aantal leerlingen weergegeven is. Op één na alle regionale opleidingen hebben een schatting gegeven. De mbo-docenten herkennen zich in de gegevens over de uitval die door de coördinatoren aangereikt zijn.

Tabel 6.1 Raming voortijdige uitval leerlingen uit relevante opleidingen

Regionaal opleidingsbedrijf	Huidig aantal leerlingen	(Geschatte) voortijdige uitval afgelopen 2 jaar
BosMti	7	50%
Bouwmensen Rijssen	18	Geen
Bouwmensen-GelderlandOost	15	±3%
Espeq	6	Onbekend
Revabo	19	±5%
RTC	23	25%
SWV Hout	29	10%
Technopark	25	±30%

Laten we Espeq buiten beschouwing dan hebben overige regionale opleidingsbedrijven op het moment van het onderzoek samen 136 leerlingen die een opleiding voor de timmerindustrie volgen. Bezien we de voortijdige uitval in de afgelopen twee jaar van elk van de regionale opleidingsbedrijven dan kan worden berekend hoeveel leerlingen er nu hadden kunnen zijn als er geen uitval was geweest.

Voor de zeven regionale opleidingsbedrijven tezamen zou dit aantal dan 159 leerlingen bedragen, een 'verlies' van 23 leerlingen. Dit betekent dat 17% van alle leerlingen in de afgelopen twee jaar voortijdig afgehaakt is, op jaarbasis dus ongeveer 8%.

De coördinatoren en mbo-docenten dragen uiteenlopende redenen aan voor het feit dat niet iedere leerling een diploma haalt. Enerzijds wordt daarbij gewezen op het persoonlijk functioneren van individuele leerlingen, zowel op school als op de werkvloer van het bedrijf waar het praktijkgedeelte wordt gevolgd. Dit gaat bijvoorbeeld om leerlingen die telkens te laat komen en/of regelmatig verzuimen. Deze leerlingen zijn onvoldoende leer- en arbeidsfit, waarbij de verklaring soms in problemen/gebeurtenissen in de privésfeer liggen (zoals instabiele thuissituatie en verslaving).

Een tweede reden voor de voortijdige uitval is dat sommige leerlingen erachter komen dat ze toch een verkeerde opleidingskeuze hebben gemaakt. Dit zou vooral in het eerste jaar spelen. In overleg met het regionale opleidingsbedrijf stoppen zij met de opleiding en/of stappen ze over naar een andere opleiding. Overigens geven de coördinatoren van de opleidingsbedrijven die breder opleiden aan dat dit probleem zich niet alleen voordoet bij opleidingen voor de timmerindustrie.

Op drie van de acht regionale opleidingsbedrijven zijn (vrijwel) geen leerlingen voortijdig met hun opleiding voor de timmerindustrie gestopt. In de optiek van de coördinatoren van de betreffende opleidingen is de intensieve begeleiding van leerlingen hiervoor de belangrijkste reden. Regelmatig worden gesprekken met de leerlingen gevoerd over hun functioneren en welzijn, zowel op de werkplaats van het regionale opleidingsbedrijf als bij het leerbedrijf. Een andere reden die door een coördinator wordt aangevoerd is de hoge kwaliteit van het onderwijs. Daar waar bij deze drie opleidingsbedrijven incidenteel toch een leerling uitvalt, is dat vooral vanwege persoonlijke omstandigheden of omdat de leerling qua mentaliteit toch niet bij de timmerindustrie past.

Vanuit zowel coördinatoren als mbo-docenten wordt aangedragen dat een betere intake en een betere begeleiding bij kunnen dragen tot het reduceren van voortijdige uitval van BBL-leerlingen. Door bij de intake goede informatieve gesprekken te voeren met zowel de (potentiële) leerling als ouder/verzorgers wordt een eerlijk en realistisch beeld van de opleiding en de werkzaamheden binnen de timmerindustrie gevormd. Een goed verwachtingsmanagement draagt bij aan het verminderen van het aantal 'spijtoptanten'. Anderzijds is ook de begeleiding tijdens de opleiding essentieel volgens de coördinatoren. Door leerlingen goed te monitoren via regelmatige gesprekken worden de voortgang en eventuele knelpunten goed in de gaten gehouden. Aan leerlingen waarmee het af en toe minder gaat, kan meer ruimte en tijd worden geboden om die mindere periode door te komen. Overigens wordt hierbij opgemerkt dat ook leerlingen die vanaf het begin af aan goed functioneren ook voortdurend voldoende aandacht en begeleiding nodig hebben zodat zij niet vergeten worden.

Verwachtingen leerlingen

Aan de eerste- en tweedejaars leerlingen is in de enquête de vraag gesteld of zij verwachten dat zij de opleiding afmaken en dus hun diploma te halen. Uit tabel 6.2 blijkt dat de bovenstaande uitkomst wordt bevestigd, namelijk dat verreweg de meeste leerlingen hun diploma (denken te) behalen.

Figuur 6.2 Verwachting geraadpleegde leerlingen over behalen diploma (N=57)

Van de geënquêteerde leerlingen twijfelen drie respondenten nog, zij weten niet of ze de huidige opleiding voor de timmerindustrie afmaken. Eén leerling heeft te kennen gegeven besloten te hebben voortijdig met de opleiding te zullen stoppen. Het aandeel van 7% (mogelijke) voortijdige uitvallers komt min of meer overeen met de bovenstaande uitkomst voor het opleidingsrendement.

Bezien we de twee hoofdtypen regionale opleidingsbedrijven, dan blijken de leerlingen van de regionale opleidingsbedrijven voor uitsluitend de timmerindustrie positiever te zijn over het afmaken van de opleiding. De vier respondenten die hierover twijfelen of inmiddels besloten hebben om de opleiding niet af te maken, zijn allemaal afkomstig van regionale opleidingsbedrijven met een bredere sectororiëntatie.

6.2 Sectorrendement

Aan de coördinatoren hebben we gevraagd in welke mate gediplomeerde leerlingen daadwerkelijk doorstromen naar bedrijven uit de timmerindustrie. Voor vijf regionale opleidingsbedrijven geldt dat vrijwel alle afgestudeerde leerlingen voor de timmerindustrie na afloop van hun BBL-opleiding een baan in de timmerindustrie krijgen. Veelal zijn dit bedrijven waar ze ook het praktijkgedeelte van hun BBL-opleiding hebben gevolgd. Het sectorrendement benadert bij deze regionale opleidingsbedrijven nagenoeg 100%.

Bij drie opleidingsbedrijven is het minder vanzelfsprekend dat afgestudeerden doorstromen naar bedrijven binnen de timmerindustrie. Hoewel niet iedere coördinator een inschatting maakt, komt het volgens deze respondenten regelmatig voor dat gediplomeerden na afloop van hun BBL-opleiding voor een andere sector kiezen. De reden die hiervoor wordt aangewezen is dat een deel van de leerlingen gaandeweg ontdekt dat de timmerindustrie toch niet helemaal bij ze past of dat ze geen passie hebben voor het werk in deze sector. Zij besluiten dan om toch hun diploma te halen, bijvoorbeeld omdat ze te ver met de opleiding gevorderd zijn. Na hun afstuderen oriënteren zij zich op werk buiten de timmerindustrie. Dit 'verlies' aan potentiële arbeidskrachten voor de timmerindustrie is in de optiek van de respondenten van deze coördinatoren alleen te beperken door een betere begeleiding bij het keuze-/intakeproces.

Enkele coördinatoren constateren overigens dat het onder hun afgestudeerden regelmatig voorkomt dat zij na enkele jaren binnen de timmerindustrie te hebben gewerkt alsnog een kiezen voor werk in

een andere sector. Zij zien dus dat niet alle aan de arbeidsmarkt 'afgeleverde' BBL-leerlingen als arbeidskrachten voor de timmerindustrie behouden blijven. Volgens de respondenten ontdekken deze afgestudeerden na enige tijd dat er onvoldoende uitdaging in de werkzaamheden zit, dat ze elders meer kunnen verdienen of dat ze bij het betreffende bedrijf waar ze werkzaam zijn toch onvoldoende ontwikkelmogelijkheden krijgen. Uit een eerdere arbeidsmonitor blijkt inderdaad dat de uitstroom van arbeidskrachten in de eerste jaren van hun arbeidscarrière relatief groot is. Meer aandacht van werkgevers voor het 'onboarden' van pas ingestroomde jongeren kan helpen om hen toch voor het bedrijf en dus voor de sector timmerindustrie te behouden.

Verwachtingen leerlingen

Hoewel de geënquêteerde leerlingen nog enige tijd te gaan hebben tot zij hun diploma op zak hebben, hebben we hen de vraag voorgelegd of zij verwachten na hun afstuderen bij een bedrijf in de timmerindustrie te gaan werken. Uit figuur 6.3 blijkt dat het voor ruim twee derde een uitgemaakte zaak is dat de timmerindustrie hun perspectief is.

Figuur 6.3 Verwachte doorstroom geraadpleegde leerlingen naar timmerindustrie (N=57)

Ruim één op de tien leerlingen hebben, al vroeg in de opleiding, hun vizier inmiddels op werk in andere sectoren gericht. Althans, deze respondenten geven te kennen niet in de timmerindustrie te gaan werken. Nog eens een vijfde van de respondenten hebben nog geen idee waar ze na hun afstuderen aan de slag willen. Deze leerlingen kunnen dus, ondanks dat ze een opleiding voor de timmerindustrie volgen, alsnog 'verloren' gaan voor de sector.

Het aandeel leerlingen dat verwacht naar de timmerindustrie door te stromen na afloop van hun opleiding is bij de regionale opleidingsbedrijven voor specifiek deze sector iets hoger dan bij de breder georiënteerde regionale opleidingsbedrijven, namelijk 74% versus 63%.

7. Samenvattende conclusies

In dit afsluitende hoofdstuk vatten we de conclusies samen die naar aanleiding van de voorgaande uitkomsten kunnen worden getrokken. Deze conclusies larderen we met een aantal aanbevelingen voor de toekomst.

Binnen structuur van **regionale opleidingsbedrijven** die een rol vervullen in de opleiding van BBL-leerlingen voor de timmerindustrie zijn twee hoofdtypen te onderscheiden, namelijk een tweetal die zich uitsluitend op de timmerindustrie richten en de overige regionale opleidingsbedrijven die een bredere sectororiëntatie hebben. Bij deze laatste groep 'lift' de timmerindustrie in zekere zin mee met vooral op de bouw georiënteerde opleidingsstructuur. In deze structuren spelen de bedrijven uit de timmerindustrie een zeer bescheiden rol. Daar waar het eerste type 100% van de aangesloten werkgevers uit de timmerindustrie afkomstig is, bedraagt dit aandeel bij de bredere georiënteerde opleidingsbedrijven slechts 13%. Overall gezien voelt slechts een kwart van de werkgevers in de timmerindustrie zich medeverantwoordelijk voor het opleiden van voldoende BBL-leerlingen door zich aan te sluiten bij een regionaal opleidingsbedrijf in hun regio.

Aanbeveling

Stimuleer dat meer bedrijven zich aansluiten bij de regionale opleidingsbedrijven en medeverantwoordelijkheid dragen voor de opleiding van BBL-leerlingen.

We constateren dat er in de **profilering** van de relevante opleidingen voor de timmerindustrie – en van de sector – zich grote verschillen tussen de regionale opleidingsbedrijven voordoen. Deze verschillen doen zich niet alleen tussen beide typen, maar ook binnen elk van de typen voor. Zo wordt op de websites van de regionale opleidingsbedrijven voor specifiek de timmerindustrie in het ene geval consistent deze **sectorbenaming** gehanteerd en in het andere geval meerdere sectoraanduidingen: 'houttechniek', 'houtbranche' en 'timmerindustrie'. In de presentatie van het opleidingsaanbod wordt bij laatstgenoemde uitsluitend de term 'houttechniek' in de naam van elke opleiding gebruikt.

Bij de meeste bredere regionale opleidingsbedrijven constateren we op de websites weinig aandacht voor en profilering van de timmerindustrie en – daar waar dit wel het geval is – een vorm van 'branche-ervaging'. De sector wordt veelal als onderdeel van de bouw gepresenteerd. De kenmerkende verschillen tussen de bouw en de timmerindustrie worden niet of nauwelijks uitgelegd. Bij twee breder georiënteerde regionale opleidingsbedrijven wordt de timmerindustrie wel als aparte sector (binnen de houtverwerkende branches respectievelijk ten opzichte van de bouw) gepresenteerd.

Aanbeveling

Ga het fundamentele gesprek met het onderwijs aan over de positie van de opleidingen voor de timmerindustrie binnen het mbo (meer aanhaken bij techniek dan bij bouw).

In de **benaming van de opleidingen** voor de timmerindustrie treffen we een grote variatie aan. Dit betekent dat een potentiële leerling of ouder/verzorger niet via eenduidige zoeksleutels bij het opleidingsaanbod specifiek voor de timmerindustrie terecht zal komen. Beide regionale opleidingsbedrijven specifiek voor de

timmerindustrie dekken de volledige range van opleidingsniveaus binnen het mbo af (mbo 1 tot en met mbo 4). In het ene geval wordt voor elk niveau één opleiding aangeboden (assistent, vakopleiding, specialist en projectleider, allemaal voorzien van de aanduiding 'houttechniek'). In het andere geval staan kernfunctie binnen de sector centraal waartoe wordt opgeleid, namelijk montagemedewerker (op verschillende niveaus en voor verschillende deelsegmenten van de sector), machine operator en werkvoorbereider. De bredere regionale opleidingsbedrijven bieden vooral opleidingen op niveau 2 en 3 aan, en slechts incidenteel ook op mbo-1 en mbo-4 niveau. Met name opleidingen montagemedewerkers (voor diverse deelsegmenten) staan hierin centraal. Daar waar ook opgeleid wordt voor werken in de werkplaats/de fabriek, zien we twee typen benamingen, namelijk (nog steeds) de naam 'machinaal houtbewerker' of de naam '(werkplaats)timmerman'. Bij deze laatste benaming is werkplaats toegevoegd om het onderscheid met timmeren op de bouwplaats helder te maken.

Aanbeveling

Zorg in de profilering van (de opleidingen voor) de timmerindustrie voor meer eenduidigheid in de naamvoering. De term 'houttechniek' lijkt hiervoor het meest geschikt: leerlingen worden vooral door hout en werken met machines aangetrokken. Dit roept tegelijkertijd wel de vraag op of in lijn hiermee de sectoraanduiding 'timmerindustrie' niet haar langste tijd gehad heeft.

Gezamenlijk tellen de acht geraadpleegde opleidingsbedrijven op het moment van onderzoek ruim 140 BBL-leerlingen die een beroepsopleiding voor de timmerindustrie volgen. Bij enkele bredere opleidingsbedrijven kan nauwelijks van aparte opleidingen voor de timmerindustrie worden gesproken, gezien het geringe aantal leerlingen en de beperkte instroom van nieuwe leerlingen.

Het aantal BBL-leerlingen staat niet in verhouding tot de grote opgave waarvoor de timmerindustrie zich in de komende jaren gesteld ziet om uitstromende werknemers te vervangen en de verwachte uitbreidingsvraag in te vullen. Het **volume aan BBL-leerlingen** kan als (te) beperkt worden aangemerkt. Zeker als ook in ogenschouw wordt genomen dat niet alle leerlingen de eindstreep halen. Jaarlijks haken gemiddeld 8% van de BBL-leerlingen voortijdig af, vooral vanwege persoonlijke omstandigheden of een verkeerde opleidingskeuze. Ook komen leerlingen die de opleiding wel afmaken lang niet allemaal beschikbaar voor banen in de timmerindustrie. Een derde van de geraadpleegde eerste- en tweedejaars BBL-leerlingen had inmiddels besloten om hun vizier op werk in andere sectoren te richten of overwegen dit alsnog te gaan doen.

Voor voldoende instroom in de BBL-opleidingen is het van belang dat potentiële leerlingen in de voorlichting een **goed beeld van de sector** en de werkzaamheden daarbinnen krijgen. Over of de timmerindustrie goed op het netvlies van de leerlingen staat, zien we een verschil van inzicht tussen enerzijds de coördinatoren van de regionale opleidingsbedrijven en enkele mbo-docenten (die deze leerlingen 'ontvangen') en anderzijds de vmbo-docenten BWI (die de leerlingen 'afleveren' aan de vervolgopleiding). De eerste groep is van mening dat leerlingen onvoldoende bekend zijn met de (werkzaamheden binnen) de timmerindustrie, terwijl de tweede groep hier beduidend positiever over oordeelt.

De coördinatoren wijten de (veronderstelde) onbekendheid van de timmerindustrie bij potentiële BBL-leerlingen in de eerste plaats aan de '**onzichtbaarheid**' van de sector (in het dagelijkse leven) in vergelijking tot bouwobjecten. Hierdoor spreekt de timmerindustrie minder tot de verbeelding. Een tweede argument is de **onvoldoende aandacht** voor (de opleidingen voor) de timmerindustrie in de vooropleidingen. Zij wijten dit onder meer door de terugloop van BWI-docenten met een achtergrond in de timmerindustrie. Een aantal BWI-docenten erkent dat zij bij gebrek aan ervaringsdeskundigheid onvoldoende geëquipeerd zijn om een goede voorlichting over de timmerindustrie te geven. Daarnaast roept ook de sectorbenaming volgens sommige respondenten niet de juiste associatie met het werk op.

Aanbeveling

Draag in toekomstige promotie- en voorlichtingsactiviteiten uit dat de timmerindustrie een moderne en hoogwaardige bedrijfstak is waar behoefte is aan goedgeschoolde arbeidskrachten.

Ten slotte voeren enkele coördinatoren aan dat de sector **onvoldoende uitstraalt** dat zij **behoefte** heeft aan **geschoold personeel** en dat de keuze voor een opleiding voor de timmerindustrie gewaardeerd wordt.

De meeste BWI-docenten (en enkele mbo-docenten) verwachten dat leerlingen wel een goed beeld van de werkzaamheden binnen de timmerindustrie hebben alvorens ze de keuze voor de BBL-opleiding maken. Klassikale voorlichting en vooral **excursies** naar – en **stages** in – bedrijven uit de sector zouden daaraan bijdragen. Andere BWI-docenten verwachten dat ondanks de excursies het beeld over de sector nog niet beklijft, omdat tijdens die excursies ook bedrijven uit andere sectoren worden bezocht (en het onderscheid tussen de timmerindustrie en de bouw niet veel aandacht krijgt). Ook in dit deel van de voorlichting kan dus van branchevervaging worden gesproken.

De resultaten van de leerlingenenquête stutten meer de ervaringen van de eerste groep, namelijk dat de vmbo-leerlingen op het keuzemoment voor een vervolgopleiding **geen goed beeld** hebben van **werken in de timmerindustrie**. Slechts een derde van de geraadpleegde eerste- en tweedejaars BBL-leerlingen had op dat moment een goed beeld van het werk in de sector. Bij twee derde stond dit deels of helemaal niet op het netvlies. Over de inhoud en opzet van de opleidingen waren de leerlingen beduidend positiever: zeven op de tien leerlingen had hiervan vooraf een goed beeld. Een kwart van de leerlingen is in meer of mindere mate kritisch over de ontvangen informatie over de huidige opleiding.

Docenten BWI en decanen van de vmbo-opleiding blijken voor de leerlingen de belangrijkste bron van informatie over vervolgopleidingen voor de timmerindustrie te zijn, op enige afstand gevolgd door bedrijven uit de sector (waar ze stage lopen of een bijbaantje hebben). Familie en vrienden nemen als **informatiebron** een derde plaats in. De vmbo-opleidingen met het BWI-profiel en bedrijven vormen voor de regionale opleidingsbedrijven de belangrijkste 'bronnen' voor de toeleiding van BBL-leerlingen die een voor de timmerindustrie relevante opleiding gaan volgen. Een derde, opkomende bron zijn zij-instromers uit andere sectoren.

De regionale opleidingsbedrijven richten hun **voorlichtingsactiviteiten** vooral op de vmbo-leerlingen, zowel leerlingen uit de eerste twee jaargangen (om de instroom in het profiel BWI te bevorderen) als

ouderejaars leerlingen (om hen te 'verleiden' om voor een mbo-opleiding voor de timmerindustrie te kiezen). Enkele opleidingsbedrijven ontplooiën incidenteel ook voorlichtingsactiviteiten waarmee

Aanbeveling

Zorg via indirecte voorlichting dat vmbo-docenten BWI een actueel en volledig beeld van het werk in de timmerindustrie hebben, zodat ze in het keuzeproces goede sectorinformatie verstrekken.

basisschoolleerlingen worden bereikt. Qua aard van de voorlichtingsactiviteiten gericht op leerlingen, voeren twee typen de boventoon: bezoeken aan de vmbo-scholen (informatie naar de school brengen) en het organiseren van meeloopdagen, excursies en open dagen (scholieren naar het regionaal opleidingsbedrijf en bedrijven uit de timmerindustrie halen). Enkele regionale opleidingsbedrijven

ontplooiën ook **indirecte voorlichtingsactiviteiten**, gericht op mensen die in contact staan met de potentiële doelgroep, namelijk voor bedrijven (die in de toeleiding een belangrijke rol spelen) en cursussen voor vmbo-docenten BWI (die zelf niet altijd een goed beeld van de sector hebben). Ook na de aanmelding, bij de **intake**, wordt bij een deel van de studenten nog informatie over de opleiding voor en werken in de timmerindustrie verstrekt.

Bij de (zes) regionale opleidingsbedrijven met een bredere sectororiëntatie 'lift' de timmerindustrie mee met de voorlichting over opleidingen voor andere sectoren. De mate waarin de timmerindustrie aandacht krijgt in deze voorlichtingsactiviteiten – en dus ook echt op het netvlies van potentiële leerlingen komt te staan – kan in de praktijk zeer uiteenlopen.

De docenten BWI (en decanen) ontplooiën in het kader van de loopbaanoriëntatie van hun leerlingen zowel **collectieve voorlichtingsactiviteiten** (als banenmarkten, klassikale voorlichting en ouderavonden) als **individuele activiteiten** (in de vorm van gesprekken met leerlingen). Ook voor deze voorlichtingsactiviteiten geldt dat de aandacht voor de timmerindustrie hierin zeer uiteen kan lopen.

Over het **imago van de sector** onder potentiële instromers voor opleidingen voor de timmerindustrie, hebben de coördinatoren en docenten niet een uitgesproken mening. Wel voeren ze een aantal kenmerken aan (die soms positief en soms negatief beleefd zouden worden door leerlingen die mogelijk interesse in een opleiding voor – en het werken in – de timmerindustrie hebben). Daarbij wordt in de eerste plaats gedoeld op de **werkomstandigheden**: werken in een binnenomgeving, min of meer vaste werkzaamheden en een vaste werkplek en in een vaste groep collega's. Leerlingen die wat meer structuur en minder afwisseling nodig hebben, zouden daarom goed passen bij de sector. Bij deze werkomstandigheden wordt dikwijls het onderscheid met omstandigheden in en geschikte leerlingen voor de bouwsector benadrukt. Wat dit aangaat is het in zekere zin vreemd dat opleidingen voor de timmerindustrie bij een deel van de regionale opleidingsbedrijven juist 'geïntegreerd' zijn in bredere bouwopleidingen. **Groeimogelijkheden** en **begeleiding** op de werkvloer zouden andere kenmerken zijn die het imago van de timmerindustrie bepalen. Vanuit mbo-docenten wordt verder aangevoerd dat leerlingen de aard van het werk – fabrieksmatige werkzaamheden – als (meer) laagwaardig ervaren dan de meer creatievere functies (zoals in de meubelindustrie en de interieurbouw).

Er lijkt een 'gap' te zitten tussen bovenstaande imago-aspecten die door coördinatoren en docenten aangevoerd zijn en wat leerlingen aantrekt om voor (de BBL-opleiding in) de timmerindustrie te kiezen. Bij dit laatste zijn twee typen te onderscheiden, namelijk leerlingen die direct hun vizier hadden op een opleiding voor de timmerindustrie (omdat zij al voor de sector hadden gekozen op aanwijzing van een bedrijf) en leerlingen die meerdere opleidingen hebben overwogen (waarbij vooral ook naar bouwopleidingen is gekeken). De eerste groep wordt veel vaker dan de tweede groep 'getriggerd' door twee hoofdkenmerken van de timmerindustrie, namelijk het product (hout) en de techniek (werken met machines). De term 'houttechniek' – die in sommige opleidingsbenamingen wordt gehanteerd – past dan ook goed bij de **keuzemotieven** van dit type leerlingen. Bij de tweede groep is het werken met de handen/praktisch bezig het meest genoemde keuzemotief, gevolgd door eveneens werken met hout en het praktijkgedeelte van de BBL-opleiding (bij een bedrijf werken).

Aanbeveling

Benadruk in de voorlichting (nog meer) de aantrekkelijkheden van het werken met hout en het technisch vakmanschap en leg minder focus op de werkomstandigheden.

Leerlingen zijn over het algemeen positief in hun **oordeel over de opleiding** die ze volgen: bij 85% van de BBL-leerlingen zijn de verwachtingen over de opleidingen uitgekomen of zelfs overtroffen. Deze leerlingen zijn vooral positief over het praktijkgedeelte van de opleiding, het werken met hun handen, veel leren en ook nog geld verdienen. Daar waar leerlingen kritisch zijn over de opleidingen heeft dit vooral betrekking op de schooldag, waarbij ze een dag achter de computer zelfstandig opdrachten uitvoeren. Bij een aanzienlijk deel van de leerlingen (43%) is het beeld van de timmerindustrie gedurende de opleiding (die op het moment van het onderzoek nog geen half jaar respectievelijk nog geen anderhalf jaar onderweg was) positiever geworden.

Onder de verschillende respondentengroepen constateren we een draagvlak voor een **intensivering** en **verbetering** van de **informatievoorziening** over (de opleiding voor) de timmerindustrie. Drie typen ondersteuningsbehoeften zijn daarbij naar voren gebracht om dit vorm en inhoud te geven. In de eerste plaats bestaat er behoefte aan **verbetering van het promotiemateriaal**, waarbij een meer up-to-date beeld wordt geschetst van het werken in de timmerindustrie. Daarbij bestaat behoefte aan voor de leerlingen toegankelijk en dus bondig en visueel aantrekkelijk promotiemateriaal.

Aanbeveling

Stel gemoderniseerd en toegankelijk promotiemateriaal over de sector beschikbaar aan docenten, regionale opleidingsbedrijven en het eigen bedrijfsleven.

Een tweede ondersteuningsbehoefte heeft betrekking op **vergroting** van de **rol van bedrijven** uit de timmerindustrie in de voorlichting over de opleidingen voor de timmerindustrie. Op dit punt wordt

Aanbeveling

Stimuleer de rol van bedrijven als 'ambassadeurs' in de voorlichting over opleidingen voor en werken in de timmerindustrie. Bevorder daarbij ook de samenwerking en interactie met het onderwijs.

verwacht dat bedrijven meer samen optrekken bij het uitbreiden en organiseren van de voorlichtingsactiviteiten, (meer) gastlessen en excursies voor leerlingen verzorgen en meer aandacht besteden aan communicatie-uitingen via sociale media.

Ten slotte hebben enkele regionale opleidingsbedrijven het probleem geagendeerd dat zij te weinig tijd en middelen kunnen vrijmaken om een impuls te geven aan de profilering van (de opleidingen voor) de timmerindustrie. **Financiële ondersteuning** zodat zij op dit punt (meer) **capaciteit** en **deskundigheid** kunnen aantrekken/inzetten, zou voor deze regionale opleidingsbedrijven welkom zijn.

Colofon

B Bureau Bartels
ONDERZOEK | BELEIDSADVIES

Bureau Bartels B.V.
Postbus 318
3800 AH Amersfoort
Stationsplein 13A
3818 LE Amersfoort

www.bureaubartels.nl
info@brtls.nl
033 - 479 20 20

